

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS**

Indrė Krasauskaitė

**VAIKO GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMO GALIMYBĖS:
VAIKŲ DIENOS CENTRO ATVEJIS**

Baigiamasis bakalauro projektas

Vadovas

Doc. dr. L. Abromaitienė

KAUNAS, 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

VAIKO GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMO GALIMYBĖS:
VAIKŲ DIENOS CENTRO ATVEJIS

Baigiamasis bakalauro projektas

Studijų programa „Socialinė pedagogika“ (kodas 612X16005)

Vadovas

Edukologijos katedra

(parašas) Doc. dr. Laima Abromaitienė

(data)

Recenzentas

(parašas) Doc. dr. Nijolė Čiučiulkienė

(data)

Projektą atliko

(parašas) Indrė Krasauskaitė

(data) indre.krasauskaite@ktu.edu

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ

(Fakultetas)

Indrė Krasauskaitė

(Studento vardas, pavardė)

Studijų programa „Socialinė pedagogika“ (612X16005)

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

Vaiko gyvenimo kokybės gerinimo galimybės: vaikų dienos centro atvejis

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 15 m. _____ d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Indrės Krasauskaitės**, baigiamasis projektas tema „.....“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Krasauskaitė I. Vaiko gyvenimo kokybės gerinimo galimybės: vaikų dienos centro atvejis.
Socialinės pedagogikos bakalauro baigiamasis projektas / vadovas doc. dr. Laima Abromaitienė;

SANTRAUKA

Temos aktualumas. Vienas iš pagrindinių kiekvienos valstybės tikslų – visuomenės gerovės užtikrinimas. Pastaruoju metu intensyvėjančios diskusijos apie aukštesnę gyventojų gyvenimo kokybę skatina vis kritiškiau žvelgti į valdžios institucijų veiksmus. Išskiriamos gyvenimo kokybės tyrimų sritys: ekonominė, socialinė, politinė, aplinkos ir kultūros. Pagal išvardintas sritis galima nustatyti žmogaus gyvenimo kokybę. Vaikų dienos centras yra ta vieta, kur rizikos grupės vaikai ir jų šeimos gauna jų poreikius atitinkančias socialines, dvasines, psichologines ir kultūrinės paslaugas. Tėvams ir jų vaikams yra suteikiama profesionali nemokama pagalba, konsultacijos. Taigi, vaikų gerovės siekiama per Lietuvos vaikų dienos centrų teikiamas paslaugas.

Darbo struktūra ir apimtis:

Pirmoji dalis – tai gyvenimo kokybės vaidmuo šeimos socialiniame gyvenime. Šioje dalyje pristatyta gyvenimo kokybės samprata ir jos raida, gyvenimo kokybės veiksniai bei šeimos socialinio gyvenimo kokybės situacija Lietuvoje.

Antroje dalyje pateikta vaikų dienos centro pagalba rizikos šeimoje augančiam vaikui. Šioje dalyje pristatyta šeimos apibrėžtys ir funkcijos, socialinės rizikos šeimos samprata ir vaikų dienos centrų reikšmė vaiko gyvenimo kokybei.

Trečioje dalyje pristatomas atliktas tyrimas – vaiko gyvenimo kokybės gerinimo galimybės vaikų dienos centre. Šioje dalyje pateikta tyrimo metodika, tyrimo rezultatų analizė, tyrimo rezultatų aptarimas (diskusija).

Darbo apimtis 50 puslapių. Bakalauro darbe panaudota 46 informacijos šaltiniai, 3 paveikslai, 12 lentelių.

Probleminis klausimas: Kaip galima pagerinti vaikų dienos centrą lankančių vaikų gyvenimo kokybę?

Tyrimo objektas: Vaikų gyvenimo kokybės gerinimo galimybės vaikų dienos centre.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti vaikų, lankančių vaikų dienos centrą, gyvenimo kokybės gerinimo galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti gyvenimo kokybės svarbą šeimos socialiniame gyvenime.
2. Atskleisti vaikų dienos centro pagalbą rizikos šeimoje augančiam vaikui.
3. Išanalizuoti vaiko gyvenimo kokybės gerinimo galimybes vaikų dienos centre.

Duomenų rinkimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė;
2. Dokumentų analizė.

Duomenų apdorojimo metodas:

- Kokybinė turinio (content) analizė.

Krasauskaitė I. Possibilities to Improve Child's Life Quality: the Case of Child Day Care Centre. *Bachelor of social pedagogy final project* / supervisor Assoc. dr. Laima Abromaitienė; faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology. Kaunas, 2015. p. 66.

SUMMARY

Relevance of the topic. One of the main goals of each country – ensuring public welfare. Recently, intensifying the debate about a higher quality of life calls for a more critical look into the actions of the authorities. Distinguished quality of life research areas: economic, social, political, environmental and cultural. According to the listed areas we can measure the human quality of life. Children day-care center is a place where children at risk and their families get their needs of social, spiritual, psychological and cultural services. Parents and their children are given free professional assistance, advice. Thus, the child welfare is closely linked with Lithuania's child day care centers and its services.

The structure and scope: The first part of paper explains the role of the quality of life of the family in social life. The concept of quality of life and its evolution, quality of life and quality of life of family social situation in Lithuania introduced.

The second part of paper evaluates the day care center services for children growing at risk families. The paper explains the definitions and functions of the family, the concept of social risk families and the importance of child day care centers for improving the quality of life.

The third part of paper presents a study - the child quality of life opportunities in children day care center. Research methodology and the results of analysis provided.

The paper consists of 50 pages, 46 references, 3 figures, 12 tables.

Problem issue: How to improve the quality of life of children attending children day care center?

Research object: Children quality of life opportunities in children day center.

The goal: Analyze the quality of life opportunities of children attending children day care center.

Objectives:

1. Theoretical explanation of the quality of life in family social life.
2. Uncover the children day care center support for child growing up in the risk family.
3. Analyze the child quality of life opportunities in children day care center.

Data collection methods:

1. Scientific literature analysis;
2. Document analysis.

Data processing method:

- Qualitative content analysis.

TURINYS

SANTRAUKA	4
TURINYS	7
IŽANGA	8
1. GYVENIMO KOKYBĖS SVARBA ŠEIMOS SOCIALINIAME GYVENIME	10
1.1. Gyvenimo kokybės samprata ir jos raida	10
1.2. Gyvenimo kokybės veiksniai	12
1.3. Šeimos socialinio gyvenimo kokybės situacija Lietuvoje	16
2. VAIKŲ DIENOS CENTRO PAGALBA RIZIKOS ŠEIMOJE AUGANČIAM VAIKUI	19
2.1. Šeimos apibrėžtys ir funkcijos	19
2.2. Socialinės rizikos šeimos samprata	22
2.3. Vaikų dienos centrų reikšmė vaiko gyvenimo kokybei	24
3. VAIKO GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMO GALIMYBĖS VAIKŲ DIENOS CENTRE	29
3.1. Tyrimo metodika	29
3.2. Tyrimo rezultatų analizė	30
3.3. Tyrimo rezultatų aptarimas	43
IŠVADOS	45
REKOMENDACIJOS	47
LITERATŪROS SĄRAŠAS	48
PRIEDAI	52

IŽANGA

Tyrimo aktualumas. Vienas iš pagrindinių kiekvienos valstybės tikslų – visuomenės gerovės užtikrinimas. Pastaruoju metu intensyvėjančios diskusijos apie aukštesnę gyventojų gyvenimo kokybę skatina atidžiau žvelgti į valdžios institucijų veiksmus. Išskiriamos gyvenimo kokybės sritys: ekonominė, socialinė, politinė, aplinkos ir kultūros. Pagal išvardintas sritis galima nustatyti žmogaus gyvenimo kokybę (GK). Kadangi visuomenėje vykstantys pokyčiai daro didelę įtaką šeimai, pastaraisiais dešimtmečiais Lietuvoje didėja dėmesys jai. Lietuvos respublikos Konstitucijos 38 straipsnyje rašoma: „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“. Kasmet Lietuvoje gausėja probleminių šeimų, auginančių vaikus. Probleminėse šeimose augantys vaikai netinkamai ugdomi ar visai neugdomi, namuose neužtikrinama pamokų ruošą, priežiūra ir ribos. Dėl nepakankamų tėvų pajamų ar abejingo požiūrio į vaikus ne kiekvienas vaikas gali lankyti būrelius ar kitus papildomo ugdymo užimtumą. Dažnai tokie vaikai atsiduria gatvėje, nes neturi kuo užpildyti laisvo laiko. Dėl to didėja vaikų ir paauglių nusikaltimų skaičius, 2013 metais užregistruota 2 813 vaikų, o 2014 metais net 3 053 vaikų. Kyla rūpestis, kaip užtikrinti šių vaikų teisę į esminių vaiko asmenybės poreikių – mokymo, dorinio ugdymo, maitinimo, saugumo ir kt., tenkinimą. Vaikų dienos centras yra ta vieta, kur rizikos grupės vaikai ir jų šeimos gauna jų poreikius atitinkančias socialines, dvasines, psichologines ir kultūrinės paslaugas. Tėvams ir jų vaikams yra suteikiama profesionali nemokama pagalba, konsultacijos. Taigi, vaikų gyvenimo kokybę siekiama gerinti Lietuvos vaikų dienos centrų teikiamomis paslaugomis.

Tyrimo naujumas. Gyvenimo kokybė – tai viena iš daugelio mokslinių tyrimų kryptų (Meacher, 2001; Alber et al., 2003; Royo et al., 2006). Tam, kad būtų galima suvokti gyvenimo kokybės tyrimų raidos ypatumus, yra tikslinga išanalizuoti pačios gyvenimo kokybės sampratą bei jai būdingas ypatybes. Gyvenimo kokybė daugelio mokslininkų darbuose tapatinama su gerovės (Paluckienė, 1999; Easterlin, 2003) kontekstu, laimingo / visaverčio gyvenimo suvokimu arba yra laikoma pasitenkinimu gyvenimu (Šumskienė, 2005; Ruta, Camfield, 2006). Tokios gyvenimo kokybės sampratos kaitos, remiantis užsienio mokslininkų darbais (Fahey et al., 2003; Royo et al., 2006; Dolan, 2006) parodo, jog skirtingais visuomenės vystymosi etapais asmens ar visuomenės gyvenimo kokybė turėjo jai būdingus bruožus arba buvo veikiamą to meto aplinkos (socialinės, ekonominės ar politinės). XXI amžiuje gyvenimo kokybės sąvoka yra vartojama daugelyje mokslo sričių: sociologijoje, filosofijoje, medicinoje, politologijoje, rinkodaroje, aplinkos studijose ir kt. (Krutulienė, 2012). Pastaraisiais metais medicinoje vis dažniau minima žmogaus gyvenimo kokybė (Furmonavičius, 2001; Toliušienė, Šeškevičius, 2004). Buvo atliktas tyrimas „X“ vaikų dienos centruose, siekiant išsiaiškinti čia plėtojamus socialinius įgūdžius dailine veikla (Jančauskytė, Širiakovienė, Plaušinitienė, 2012), Masiliauskienė, Griškutė (2010) tyrė vaikų dienos centrų

teikiamos pagalbos socialinės rizikos šeimų vaikams raiškos kontekstą. Pirmasis vaikų dienos centras Lietuvoje įsteigtas 1996 m. Kaune.

Jungtinės Karalystės organizacijos „Child Poverty Action Group“ interneto svetainėje buvo paskelbta ataskaita, kurioje analizuoti 2006 metų vaikų gyvenimo kokybės duomenys, taip pat ir Lietuvos. Šį tyrimą atliko britų mokslininkai iš Jorko universiteto, tyrime analizuotos materialinės sąlygos, vaikų sveikata, gyvenamoji aplinka, situacija mokymo įstaigose, santykiai šeimoje ir kiti rodikliai. Daugiau panašaus konteksto, susijusio su vaiko gyvenimo kokybe, tyrimų ar mokslinių straipsnių nebuvo aptikta.

Probleminis klausimas: Kaip galima pagerinti vaikų dienos centrą lankančių vaikų gyvenimo kokybę?

Tyrimo objektas: Vaikų gyvenimo kokybės gerinimo galimybės vaikų dienos centre.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti vaikų, lankančių vaikų dienos centrą, gyvenimo kokybės gerinimo galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti gyvenimo kokybės svarbą šeimos socialiniame gyvenime.
2. Atskleisti vaikų dienos centro pagalbą rizikos šeimoje augančiam vaikui.
3. Išanalizuoti vaiko gyvenimo kokybės gerinimo galimybes vaikų dienos centre.

Duomenų rinkimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė;
2. Dokumentų analizė.

Duomenų apdorojimo metodas:

- Kokybinė turinio (content) analizė.

1. GYVENIMO KOKYBĖS SVARBA ŠEIMOS SOCIALINIAME GYVENIME

1.1. Gyvenimo kokybės samprata ir jos raida

Janušauskaitė (2008) teigia, jog gyvenimo kokybės sampratos raida yra ilga ir dabartinį apibrėžimą įgavo palaipsniui. Gyvenimo kokybė lietuvių literatūroje dažnai yra tapatinama su kitais panašios reikšmės žodžiais: gerbūvis, gyvenimo lygis, gerovė, laimingas gyvenimas ar pasitenkinimas gyvenimu. Gyvenimo kokybės samprata vis dar neįgauna bendro, tikslaus pavadinimo (Dumbliauskienė, Jarmalavičienė, 2012). Kaip teigia Milaševičiūtė, Pukelienė, Vilkas (2006) neaiškumą sukelia angliški terminai ir įvairialypis gyvenimo kokybės interpretavimas. Nors gyvenimo kokybė šiandien yra populiarus mokslinių tyrimų sritis, tačiau ji nėra naujas tyrimų objektas. Nuo pat žmonijos atsiradimo pradžios buvo prisiliečiama prie gyvenimo kokybės, jos suvokimo bei gyvenimo sąlygų gerinimo.

Sąvoka „gyvenimo kokybė“ istoriškai vystėsi vis įgydama daug naujų ir įvairių prasmų. *Gyvenimo kokybės* sąvoka pirmą kartą buvo paminėta Aristotelio (384–322 m. pr. Kr.) darbuose, o apie 1960-uosius metus gyvenimo kokybės tyrimai įsitvirtino kaip savarankiška tyrimų sritis ir sudarė galimybes ieškoti tinkamų būdų gyvenimo kokybei tirti. Po Antrojo Pasaulinio karo buvo manoma, kad ekonominis didėjimas yra pagrįstas pajamų augimu, tai ir yra pagrindinė priemonė gyvenimo kokybei gerinti. Tada ir atsirado pirmasis apibrėžimas, jog gyvenimo kokybė, tai politinis ir ekonominis idealas, užtikrinantis visuomenei ne tik poreikių patenkinimą, bet ir trokštamą gerovę: ekonominį klestėjimą, socialinį saugumą, sveikatos apsaugą ir gamtinės aplinkos priežiūrą (Rakauskienė, 2011; Gruževskis, Orlova, 2012). Beveik iki XX a. vidurio visuomenės raidos tikslu buvo laikomas ekonomikos klestėjimas, daug dėmesio buvo skiriama BVP (vėliau BVP vienam gyventojui). Žmonės nesigilindami į gyvenimo kokybės sąvoką, ją suvokė tik kaip materialinę gerovę. Tačiau laikui bėgant žmonės pradėjo suprasti, jog ne mažiau svarbūs rodikliai gyvenimo kokybei palaikyti yra: sveikata, naujagimių mirtingumas, laisvalaikis, išsimokslinimas, nedarbo lygis, aplinkos tarša ir t.t. (Tamutienė, 2001). Visuomenė susirūpino ir ėmė ieškoti atsakymų į klausimą – kas iš tikrųjų turi įtakos gyvenimo kokybei? Maždaug apie 1970–1980 metus šalia ekonominės gyvenimo kokybės buvo pradėta analizuoti nedarbo socialiniai aspektai, gyventojų mirtingumas, vidutinė būsima gyvenimo trukmė ir kt. (Janušauskaitė, 2008). Naujosios kartos tyrėjai pradėjo domėtis ne tik socialiniais-ekonominiais aspektais, bet ir nematerialia žmogaus gyvenimo kokybe. Rapley (2003) teigia, jog 1996-aisiais tyrėjų Felce ir Rerry pateiktas gyvenimo kokybės apibrėžimas yra vienas iš plačiausiai taikomų šiuolaikinių šios sąvokos apibrėžimų, kuris skamba taip: „gyvenimo kokybė yra apibrėžiama kaip visa apimanti gerovė, kuri apima objektyvius ir subjektyvius fizinės, socialinės, materialinės bei emocinės gerovės vertinimus, taip pat ir asmeninį vystymąsi bei tikslingą veiklą, viskam vykstant asmeniniame vertybių sistemos kontekste“. Sukūrus platesnį gyvenimo kokybės

apibrėžimą tampa aktuali kiek kitokia gerovė, kuri apima: aplinką, sveikatą, išsilavinimo sistemų pasiekiamumą. Tobulinama gyvenimo kokybės samprata, palaipsniui keitėsi iš „kiekybės“ į „kokybę“ (Dumbliauskienė, Jarmalavičienė, 2012). Pastebėta, jog dažniausiai gyvenimo kokybę užsienio ir Lietuvos straipsniuose siejama su sveikatos būkle ir nematerialiomis vertybėmis. Milaševičiūtė, Pukelienė, Vilkas (2006) teigia, kad sveikatos būklė veikia gyvenimo kokybę, tačiau jos nelemia, nes žmogus turintis negalią, taip pat, gali gyventi kokybišką gyvenimą.

Gyvenimo kokybę kiekvienas žmogus supranta individualiai, pagal gyvenimo padėtį, atsižvelgiant į kultūros ir vertybių sistemą, kurioje jis gyvena, į jo tikslus, lūkesčius bei standartus. Taigi, gyvenimo kokybė yra plati sąvoka, apimanti asmens fizinę sveikatą, psichologinę būseną, nepriklausomumo lygį, socialinius santykius, asmeninius įsitikinimus ir ryšiu su aplinka (Measuring Quality of Life, 1997). Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimo ataskaitoje (2014) yra minimi tokie gyvenimo kokybės rodikliai:

- 1. Materialinės gerovės** (angl. *material well-being*) susiję su skurdu ir socialinės atskirties problemų sprendimu, nes nepakankamos pajamos yra viena iš pagrindinių skurdo priežasčių. Į materialinę gerovę taip pat įeina apsirūpinimas būstu.
- 2. Sveikatos** (angl. *psycho-physical well-being*) sritis apima žmogaus sveikatos būklę ir sveikatos paslaugų prieinamumą, pvz., asmens fizinė būklė daro tiesioginę įtaką jo gebėjimams integruotis į darbo rinką.
- 3. Švietimo ir socialinių paslaugų prieinamumo** (angl. *accessibility to services*) sritis yra susijusi su viešųjų paslaugų infrastruktūros plėtra ir jų prieinamumu. Pavyzdžiui, tinkamas išsilavinimas yra viena iš priežasčių susirasti geriau apmokamą darbą bei užtikrinti stabilias pajamas.
- 4. Gyvenamosios aplinkos** (angl. *living environment*) sritis apima aplinkos kokybės rodiklius (vandens, oro užterštumas, triukšmas), taip pat saugumo lygį (nusikalstamumo lygis gyvenamoje vietovėje).
- 5. Kultūros ir socialinio dalyvavimo** (angl. *culture and social integration*) sritis apima poilsio, laisvalaikio, kultūrinių poreikių patenkinimo ir saviraiškos galimybes, taip pat, tarpasmeninius santykius bei artimų žmonių paramą.
- 6. Infrastruktūros** (angl. *infrastructure*) sritis apima susisiekimo (transporto tinklai) ir ryšių (informacinės technologijos) infrastruktūrą.

Nors bendros gyvenimo kokybės sampratos ir nėra, tačiau gyvenimo kokybę galima apibūdinti trimis charakteristikomis:

1) galima vertinti tik subjektyviai ir šio vertinimo negalima atskirti nuo konkretaus individo, visuomenės ar šalies, kurioje jis gyvena;

2) reikia vertinti kokybiškai ir kiekybiškai;

3) tinkamiausiai gali įvertinti sudėtinis indeksas. Su išvardintomis charakteristikomis glaudžiai susiję lygmenys, kuriais gali būti taikoma gyvenimo kokybės koncepcija, tai:

- *Individo* – gyvenimo kokybę vertinama pasitelkiant subjektyvią patirtį bei individualias galimybes;
- *Vietos bendruomenės* – galimybės pasinaudoti socialinėmis paslaugomis bei jų kokybe;
- *Makrolygiu* – bendros socialinės sąlygos, ekonomikos lygis šalyje (Milaševičiūtė, Pukelienė, Vilkas, 2006; Dumbliauskienė, Jarmalavičienė, 2012).

1 pav. Pagrindinės gyvenimo kokybės sritys (Krasauskaitė, 2015)

Taigi, žmogaus gyvenimo pilnatvę lemia daug veiksnių. Nors kiekvienas žmogus savo gyvenimą vertina pagal skirtingus gyvenimo veiksnius, išskiriamos pagrindinės sritys: materialinė gerovė, fizinė sveikata, psichologinė / emocinė būklė, ir socialiniai ryšiai (žr. 1 pav). Pagal kurias galima nustatyti gyvenimo kokybės būklę. Darbe minima, jog dabartiniu metu gyvenimo kokybę vertinama ne vien materialiniais ištekliais, tačiau daug svarbesnis tampa subjektyvus savo gyvenimo kokybės vertinimas. Ypač daug dėmesio skiriama su sveikata susijusios gyvenimo kokybės vertinimui. Objektīvūs ir subjektyvūs rodikliai susiję su sveikata yra neatsiejama bendrosios gyvenimo kokybės vertinimo dalis.

1.2. Gyvenimo kokybės veiksniai

Užsienio šalyse gyvenimo kokybę yra tiriama jau du dešimtmečius, o Lietuvoje gyvenimo kokybės gerinimo sąvoka pirmą kartą buvo išskirta Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatyme

(1994 m. Nr. I-552) 4 str., prie sveikatingumo veiklos tikslų, iš kurių trečiasis – „Ilginti gyvenimo be ligų ir traumų laiką bei gerinti gyvenimo kokybę“. 1998 m. liepos 2 d. nutarimu (Nr. VIII-833) buvo patvirtinta Lietuvos sveikatos programa, kurios vienas iš pagrindinių tikslų buvo „gyvenimo kokybės pagerinimas“. 1999 m. šiam tikslui įgyvendinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija buvo parengusi gyvenimo kokybės gerinimo programą (Staškutė, 2014). Nors gyvenimo kokybės tema labai svarbi ir diskutuotina, bet literatūros yra labai nedaug. Tačiau gyvenimo kokybės tyrimai Lietuvoje yra aktyviai plėtojami, ypač su sveikata susijusios gyvenimo kokybės srityje. Gyvenimo kokybės tyrimai taip pat yra atliekami ir ekonomikos, sociologijos, gerontologijos, urbanistikos, viešojo administravimo kryptyse (Gruževskis, Orlova 2012).

Pagal Servetkienę (2012) gyventojų apklausos duomenimis galima teigti, kad Lietuvos visuomenės gyvenimo kokybę ir laimę labiausiai lemia:

- 1) gera sveikata (fizinė būklė);
- 2) materialinė gerovė (darbas, atlyginimas);
- 3) dvasinė savijauta (psichologinė darna);
- 4) darnus šeimyninis gyvenimas (tarpasmeniniai ryšiai);
- 5) gyvenamoji aplinka (saugi aplinka).

Ryšys tarp žmogaus socialinės raidos ir demografinių procesų yra įvairiapusis ir gana sudėtingas. Pvz., ilgesnė gyvenimo trukmė rodo pakilusį sveikatos priežiūros lygį, geresnes gyvenimo sąlygas, geresnę mitybą bei platesnes galimybes švietimo skyriuje. Galima paminėti mirtingumo mažėjimą ir išliekant aukštam gimstamumo lygiui, kuris sąlygoja spartų gyventojų skaičiaus augimą. Tačiau netolygus gyventojų skaičiaus augimas yra vienas svarbiausių veiksnių, kuris stabdo ekonominę pažangą ir žmogaus gyvenimo kokybės gerinimą (Kanopienė, 2001). Materialinę gerovę sieja ekonominis stabilumas, darbas ir pajamos, kurios lemia žmogaus materialinių poreikių patenkinimą. Dvasinė gerovė pagal Kairį et al (2013), tai malonių emocijų patyrimas, pasitenkinimas gyvenimu ir laimės pojūtis, kuris žmogui yra labai svarbus. Šeimos darna siejama su tėvų ir vaikų vienybe, bendrumu ir artimų ryšių palaikymu gyvenamojoje aplinkoje (Udzila, 2012).

Servetkienė (2012) išskiria net 15 gyvenimo kokybės sudėtinių dalių pagal Lietuvos gyventojų prioritetus. Remiantis kitų Lietuvos mokslininkų šaltiniais bei terminų žodynu, kiekvieną gyvenimo kokybės sritį galima interpretuoti šiuolaikiniame socialiniame Lietuvos kontekste (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Gyvenimo kokybės sritys (Sudaryta pagal Servetkienę, 2012)

SRITIS	PAAIŠKINIMAS
1. Gera sveikata	Tai ne tik ligų nebuvimas, bet ir fizinė, psichinė ir socialinė gerovė (Staškutė, 2014).
2. Materialinė gerovė	Daiktinis, turtinis aprūpinimas (Terminų žodynas).
3. Emocinė būklė	Psichinis išgyvenimas, jausmas (Terminų žodynas).
4. Šeimos gerovė	Pilnai aprūpinta šeima (Terminų žodynas).
5. Gyvenamoji aplinka	Geografinė natūrali aplinka (Terminų žodynas).
6. Saugumas	Visapusiškas saugumas, valstybės apsauga. Socialinė apsauga – tai pašalpa šeimai, nedarbo pašalpa, įvairios išmokos, pensijos, medicininė pagalba ir etc. (Lazutka, 2001).
7. Išsilavinimas, savirealizacija	Savirealizacija apibrėžiama kaip žmogaus tapimas sveiku ir brandžiu, tai visų būtinų asmenybės dalių išvystymas, ypatingų talentų ir pašaukimo atradimas ir įgyvendinimas bei tapimas tuo, kuo asmuo gali tapti (Petružytė, 2013).
8. Profesinė veikla	Tai veikla, kuriai reikia profesinio pasirengimo. Profesinė veikla nuo kitų veiklų ar užsiėmimų skiriasi savo autoritetu, racionalumu, kuris remiasi profesinės funkcijos specifiškumu, ir visuotinumu (Poviliūnas et al., 2012)
9. Laisvalaikis, poilsis	Laisvas laikas atskiriamas nuo darbo (Lietuvių kalbos žodynas).
10. Socialinis gyvenimas	Žmonių santykiai, darbas, supanti aplinka. Tai viso socialinio aktyvumo formos ir rūšys, kuriomis siekiama patenkinti žmonių poreikius (Bagdonavičius, 2005).
11. Kultūra	Tai sudėtinė visuma apimanti žinias, tikėjimą, menus, moralę, teisę, papročius ir kitus vertingus

	bei puoselėjamus gebėjimus.
12. Politinė aplinka	Tokie kaip šalies veiksniai (šalies ekonominė, socialinė, užsienio politika) darantys poveikį verslui dėl politinių procesų ar politinio klimato (Stripeikis, 2011).
13. Lygios galimybės	Visi žmonės iš prigimties yra lygūs prieš įstatymus, nepaisant jų rasės, tautybės, religijos, amžiaus, lyties. Šiuos principus įtvirtina Jungtinių Tautų Žmogaus teisių apsaugos konvencija, Europos žmogaus teisių konvencija, protokolai ir daug kitų įstatymų.
14. Infrastruktūra	Tai ūkio šakų, aptarnaujančių visą reprodukcijos procesą ir sudarančių sąlygas šiam procesui vykti, kompleksas: jai priklauso visa gamybos ir gyventojų poreikius aptarnaujanti sfera (energetika, transportas, ryšiai, keliai, statyba, švietimas, sveikatos apsauga) (Terminų žodynas)
15. Valdžia	Tai valstybė, jos valdymo sistema: valdžios tarnautojai, valdžios išlaikomos mokyklos.

Gyvenimo kokybės indeksas apskaičiuojamas įvertinant išsimokslinimo, gyvenimo trukmės ir BNP/1 gyventojui rodiklius. 2013 metais Vidutinė gyvenimo trukmė Lietuvoje buvo 72,1 metai. Vidutiniai mokymo metai (mokymosi trukmė) yra skaičiuojami vidutinio išsimokslinimo metų skaičiaus, gauto žmonių, kurių amžius nuo 25 ir vyresni. 2012 metais Lietuvoje vidutinė mokymosi trukmė 12,4 metų. Mokymosi metai, tai yra suma metų skaičiaus, vaiko, pradedančio eiti į mokyklą amžiaus, praleistų mokykloje ar universitete, įskaitant ir metus, kai liekama antrus metus. Tai yra suma pirminio, antrinio arba po antrinio ir tretinio mokslo. Mokymosi trukmė yra apribota iki 18 metų. 2012 metais, mokymosi metai Lietuvoje apima 16,7 metų. Bendrąsias nacionalines pajamas (angl. *Gross national income*) sudaro bendra šalies viduje pagamintų produktų vertė (tai yra bendrasis vidaus produktas) ir pajamos, gautos iš kitų šalių (ypač iš palūkanų ir dividendų). Lietuvoje vienam žmogui tenka 23,740 tūkst. dolerių bendrųjų nacionalinių pajamų. 2012 metais palyginti su 2013 Lietuva iš 36 vietos pakilo į 35 vietą (žr. priedas Nr. 1).

Taigi, gyvenimo kokybės sudėtinių dalių pagal Lietuvos gyventojų prioritetus yra labai daug. Mokslinėje literatūroje autoriai gyvenimo kokybės sritis išskiria skirtingai, tačiau iš dalies yra minimos

tos pačios svarbios dalys. Kad būtų paprasčiau nustatyti gyventojų gyvenimo kokybės rodiklius yra sudarytas indeksas gyvenimo kokybei matuoti. GKI leidžia tiksliau ir objektyviau įvertinti gyventojams suteiktas gyvenimo sąlygas, remiantis ne vienu, o keliais rodikliais: Suaugusiųjų raštingumas (švietimas), gyvenimo trukmė (sveikata) ir pajamos (BVP 1 gyv.).

1.3. Šeimos socialinio gyvenimo kokybės situacija Lietuvoje

Parama šeimai dabartiniu metu yra suprantama kaip valstybinių ir nevalstybinių institucijų veiksmai, kuriais yra siekiama kurti sąlygas šeimai normaliai funkcionuoti. Remiant šeimais yra siekiama padėti joms realizuoti savo funkcijas bei skatinti šeimais ir jos narius atlikti savo funkcijas.

Valstybė gali remti šeimą pagal tris paramos tipus:

1. Normas ir įstatymus, apibrėžiančius šeimų funkcionavimo teises ir normas.
2. Pašalpas (pvz., vaiko gimimo, motinystės) ir lengvatas.
3. Paslaugas (pvz., vaikų priežiūros ir ugdymo) (Socialinė pagalba rizikos grupės vaikams, 2005).

Formalią paramą teikia valstybė, jos teikiama parama šeimai priklauso nuo valstybės vykdomos šeimos politikos. Leliūgienė (1997), išskiria pagrindinius šeimos politikos veiksmų tipus – įstatymus ir normatyvus, pašalpas ir lengvatas, paslaugas, informaciją, švietimą ir propagandą. Paramos šeimai, auginančiai vaikus, sistema jungia priemonių grupes:

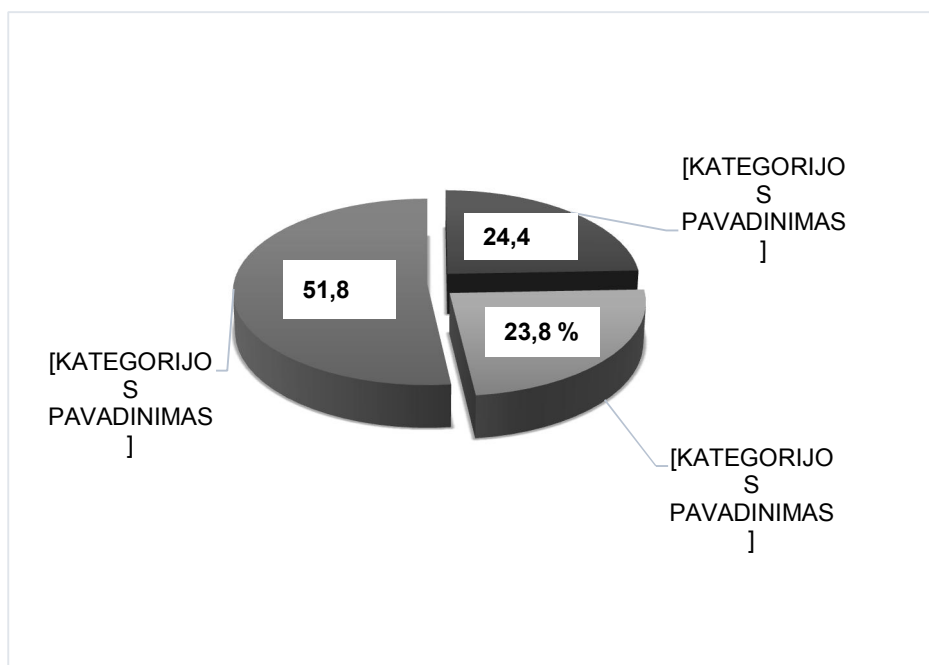
- 1) pašalpas ir paslaugas;
- 2) vaiko ir motinos sveikatos priežiūros sistemą;
- 3) ikimokyklinio ugdymo sistemą;
- 4) šeimos dimensiją darbo rinkoje (nėštumo, tėvystės, motinystės, vaiko priežiūros atostogas ir pan.);
- 5) šeimai taikomas lengvatas (pajamų mokesčio nuolaidas auginantiems vaikus tėvams, mokesčio už vaikų priežiūrą ikimokyklinėse įstaigose nuolaida ir pan.);
- 6) lengvatas įsigyjant būstą (lengvatiniai kreditai ir pan.);
- 7) viešojo transporto nuolaidos (vaikams, moksleiviams, studentams ir pan.);

Siekiant apsaugoti socialinės rizikos šeimų vaikus ir garantuoti išmokų panaudojimą vaikų poreikiams. Išmokų vaikams įstatyme, priimtame 2004 metais nustatyta, jog socialinės rizikos šeimoms išmokos teikiamos savivaldybių tarybų nustatyta tvarka. Išmokos socialinės rizikos šeimoms gali būti teikiamos ne tik pinigėmis lėšomis, bet ir:

- 1) maisto produktais, drabužiais, avalyne, higienos reikmenimis ir kitomis vaikams būtinomis prekėmis;
- 2) talonais maitinimui;
- 3) kortelėmis, skirtomis pirkti maisto parduotuvėse;

- 4) paslaugomis (kaip numato „Socialinių paslaugų įstatymas“);
- 5) apmokant vaikų išlaikymo išlaidas ikimokyklinėse įstaigose;
- 6) apmokant vaikų maitinimo išlaidas mokyklose ar dienos centruose;
- 7) kitais savivaldybių nustatytais būdais (Valstybės žinios, 2004)

ES ataskaitoje iki 2014 m. sausio 1 d. gyvenimo kokybei gerinti buvo investuota *9,23 mlrd. Lt*, iš kurių *2,24 mlrd. Lt* teko **skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti**. Daugiau nei pusė gyvenimo kokybės gerinimui išmokėtų lėšų (52 proc.) buvo investuota į **infrastruktūros plėtrą**. Konkrečiai skurdą ir socialinę atskirtį mažinančioms priemonėms išmokėta 2,24 mlrd. Lt parama sudarė 24 proc. visų iki 2014 m. sausio 1 d. gyvenimo kokybės gerinimui išmokėtų lėšų sumos (žr. 2 pav.).

2 pav. Gyvenimo kokybės gerinimui išmokėtos lėšos (ES ataskaita, 2014)

Investicijos į sveikatos sektorių, norint pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir jų prieinamumą, darė netiesioginį poveikį skurdo ir socialinės atskirties mažinimui bei buvo tiesiogiai skirtos gyvenimo kokybės gerinimui. ES struktūrinės paramos lėšomis buvo **steigiami psichikos dienos stacionariai bei pagalbos vaikui ir šeimai centrai**, kurių anksčiau nebuvo.

Taip pat 2014 m. kovo 24 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-156 Tarnybai pavesta įgyvendinti programos „*Šeimoms gerovės ir vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimas*“ priemonės:

1. Finansuoti psichologinės pagalbos tarnybas, teikiančias psichologines pagalbą telefonu, įgyvendinant Nacionalinės smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams programos priemones. Skirta 905, 0 tūkst. Lt, panaudota 92 proc. lėšų.

2. Įgyvendinti kitas Nacionalinės smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams programos priemonės. Skirta ir panaudota 20, 0 tūkst. Lt. Rengti mokymus vaiko teisių apsaugos specialistams ir socialiniams darbuotojams, dirbantiems su socialinės rizikos šeimomis, smurto prieš vaikus, vaikų dingimo, prekybos žmonėmis ir vaikais, seksualinės prievartos prieš vaikus prevencijos.

3. Įgyvendinti kitas Vaiko gerovės 2013–2018 m. programas. Skirta 940,0 tūkst. Lt, panaudota 935,0 tūkst. Lt, t. y. 99,5 proc. lėšų.

3.1. Organizuoti globėjų ir tėvių paieškos, atrankos, rengimo ir konsultavimo bei pagalbos jiems teikimo paslaugas. Šiai priemonei įgyvendinti skirta 800, 0 tūkst. Lt, panaudota 796, 9 tūkst. Lt.

3.2. Organizuoti įvairių sričių specialistų, kurie dirba vaiko gerovės srityje, mokymus. Skirta 25, 0 tūkst. Lt., panaudota 23, 9 tūkst. Lt.

3.3. Organizuoti darbuotojų, kurie siekia vykdyti asmenų, norinčių tapti vaiko globėjais ar tėviais, parengimą ir įvertinimą. Mokymą pagal bendrą globėjų ir tėvių mokymo programą bei organizuoti jų atestavimą. Priemonės vykdymui skirta ir panaudota 20, 0 tūkst. Lt.

4. Organizuoti renginius (konferencijas, seminarus ar akcijas), skirtus gerajai vaiko gerovės patirčiai skleisti, parengti ir išleisti informacinius bei metodinius leidinius. Skleisti vaiko gerovės aktualijas ir problemas per visuomenės informavimo priemones, siekiant formuoti teigiamą nuomonę apie vaiko globą (rūpybą) šeimoje ir šeimynoje. Skirta 95, 0 tūkst. Lt, panaudota 94, 7 tūkst. Lt.

Apibendrinus galima teigti, kad investicijos į šeimą ir vaiko gerovę yra gana didelės. Vienas iš pagrindinių piniginių socialinės paramos tikslų yra padėti tenkinti būtiniausius poreikius žmonėms, kurių gaunamos pajamos yra nepakankamos. Gerinant socialinės paramos šeimoms ir vaikams sistemą, įgyvendinamos svarbios kryptys: ekonominės socialinės aplinkos kūrimas mažinant nedarbą, paramos šeimoms ir vaikams sistemos tobulinimas, šeimų atsakomybės už šeimos gerovę didinimas, palankių sąlygų šeimoms kūrimas sprendžiant būsto problemas bei pašalpų šeimoms derinimas. Pajamų stygius labiausiai daro įtaką šeimos fizinei ir psichologinei gyvenimo kokybės sričiai, todėl teikiama pinigine socialine pagalba, siekiant gerinti šeimos ir vaiko gyvenimo kokybės poreikius.

2. VAIKŲ DIENOS CENTRO PAGALBA RIZIKOS ŠEIMOJE AUGANČIAM VAIKUI

2.1. Šeimos apibrėžtys ir funkcijos

Bajoriūnas (1997) šeimą apibūdina kaip „pirminę visuomenės ląstelę“, kuri yra viena pagrindinių jos struktūros elementų. Pirminė, nes joje ugdomi vaikai, formuojamas jų charakteris ir idealai. Nuo senų laikų Lietuvos šeimoje per papročius ir tradicijas buvo perduodama patirtis: požiūris į pasaulį ir gyvenimą, tikėjimas, dorovė, kultūros vertybės, elgesys bei socialinių santykių formavimas. Kuzmicko (2001) žodžiais: „Tautai išlikti istorijoje, atgimti ir prisikelti padeda tautinės kultūros bei tradicijų puoselėjimas ir saugojimas šeimose. Tėvai kurdami šeimą, atsineša iš savo vaikystės supratimą apie šeimos vertybes, nuostatas, bendravimo ypatumus. Auklėjimo idėjos, kurias puoselėjo senoliai ir tėvai, bei puoselėja iki dabar, pirmiausiai yra diegiamos šeimoje. Svarbiausia šeimoje ugdyti ir auklėti dorą žmogų bei pilietį visuomenei. Ypač svarbus vaidmuo šeimoje buvo motinos, nes ji ne tik tenkino biologinius vaiko poreikius, bet ir labai daug dėmesio skyrė jausmams ugdyti. Augdami vaikai turėjo išmokti padėti, atjausti, užtarti ir globoti. Tačiau šeima kuriama remiantis dviejų žmonių pastangomis, prie kurių vėliau prisideda nauji šeimos nariai (Socialinė pagalba rizikos grupės vaikams, 2005).

Nuo senų laikų lietuvių šeimoje vaikai buvo laikomi dideliu moraliniu turtu. Jau nuo mažens jie buvo auklėjami būti pavyzdiniais tėvais. Svarbiausias senovės lietuvių šeimos auklėjimo principas buvo visiškas atsidavimas vaiko laimei, augimui. Namuose turėdavo būti gera nuotaika, geranoriškumas vieni kitiems, kad netinkamo suaugusiųjų elgesio nematytų ir nepriimtų vaikai. Lietuvos suaugusieji, auklėdami savo vaikus, turi rūpintis, kad neatsirastų tokių priežasčių, kurios žaloja vaiko sveikatą, emocinę būseną (Bajoriūnas, 1997). Moralinė parama šeimoms buvo akcentuojama 1938 m. Lietuvos Konstitucijoje: „Tėvų pareiga auklėti vaikus, įkvėpti jiems Tėvynės meilę ir pasiryžimą aukotis dėl tėvynės. Vaikų pareiga – gerbti tėvus, globoti juos senatvėje ir saugoti jų palikimą“ (Miškinis, 2006). Šis teiginys atskleidžia vieną svarbiausių šeimos vertybių, tai moralinė parama vieni kitiems.

Prieš tai minėtas šeimos vaidmuo vaikų socialiniam ugdymui yra pagrindinis faktorius, kuris nulemia vaiko socializaciją ir jo teisių realizavimą. Kadangi vaikas šeimoje auga ir bręsta, formuojasi jo asmenybė, jis perima pagrindinių socialinių vaidmenų modelius, o šeima užtikrina vaikui emocinę ir fizinę apsaugą. Be to, šeimos nariams tenka atsakomybė už vaiko teisių ir interesų užtikrinimą. Konstitucijos 38 str. 6 dalyje nustatyta, jog tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais ir iki pilnametystės juos išlaikyti. Vaiko teisę į šeimos ryšius nusako du svarbūs veiksniai: *socialinis - psichologinis* (vaiko poreikis augti ir būti globojamam šeimos aplinkoje) ir *teisinis* (visavertei vaiko teisių realizacijai būtini asmenys, turintys teisės aktuose įtvirtintas teisę ir pareigas vaiko atžvilgiu) (Sagatys, 2006). Vaikai iš neturtingų šeimų

yra ne tik mažiau aprūpinti materialiai, bet turi ir mažiau galimybių savo gebėjimams tobulinti. Neturtingų šeimų vaikai supranta, jog ne daug gali kontroliuoti savo ateitį ir dėl to seka tėvų pėdomis. Tokie vaikai mažiau stengiasi mokytis ir apskritai jiems prasčiau sekasi pačiame gyvenime, jiems trūksta pasitikėjimo savimi bei motyvacijos. Be to, šeima perduoda savo ekonominę padėtį, pajėgdama arba nepajėgdama išleisti savo vaikus mokytis aukštojoje mokykloje. Labiau tikėtina, kad aukštojo išsilavinimo sieks vaikai iš vidutinės pajamas gaunančių ir turtingų šeimų, o neturtingų šeimų vaikai iš karto eis dirbti ar rinksis profesines mokyklas. Kuriems nepasisėkė vidurinėje mokykloje, galbūt pritrūko motyvacijos, tėvų dėmesio, turi mažiau galimybių pasirinkti darbą. Beje, išsilavinimo lygis yra svarbus veiksnys, lemiantis pajamas ir gyvenimo kokybę. Tėvai savo vaikams perka žaislus, įtraukia į įvairią veiklą, kartu keliauja, atostogauja, tai labai priklauso nuo šeimos socialinės bei ekonominės padėties. Tačiau vaiko gyvenimo kokybę stipriai lemia ir asmeniniai santykiai su šeimos nariais. Vaikas bendraudamas su šeimos nariais susikuria santykių su kitais žmonėmis modelius (Berns, 2009).

Šeima atlieka konkrečias funkcijas, kurios yra reikalingos visuomenei išlikti. Ekonomika, socialiniai stresai, sveikata gali apriboti kai kurias ar visas šeimos funkcijas. Sėkmingai funkcionuojančios šeimos yra atsparios ir prisitaikančios, o disfunkcinės šeimos rizikuoja iširti ar turėti kitų problemų. Ignatavičienė, Žukauskienė (1999) *išskiria pagrindines šeimos funkcijas:*

- 1) **giminės pratęsimas.** Šeima užtikrina, kad bus palaikomas gyventojų skaičius.
- 2) **socializacija (Švietimas).** Šeima užtikrina, kad jaunajai kartai bus perduotos visuotinos vertybės, nuostatai, įgūdžiai ir žinios.
- 3) **ugdymas ir emocinė parama.** Šeima rūpinasi savo sužalotais, sergančiais ir senstančiais nariais. Šios sąveikos yra asmeninės, ugdančios ir ilgalaikės, kurios suteikia vaikui emocinio saugumo jausmą.
- 4) **ekonominė parama.** Šeima aprūpina maistu, pastoge, bei garantuoja saugumą. Kai kuriose šeimose tikimasi, kad vaikai nuo mažens prisidės ekonomiškai, o kitose šeimose pinigus uždirba vienas ar abu tėvai ir išlaiko kitus šeimos narius.
- 5) **socialinių vaidmenų paskirstymas.** Šeima ugdo vaikų tapatumo (rasinio, religinio, lyčių vaidmenų) jausmą. Tapatumas apima elgesį ir įsipareigojimus.

Išvardintos šeimos funkcijos vaikui yra labai svarbios, be jų vaiko gyvenimas gali sutrikti ar tinkamai nesivystyti. Leliūgienės (1997) nuomone, šeimos vaidmeniui visuomenėje savo galia neprilygsta jokia kita institucija, nes būtent šeimoje formuojasi ir vystosi žmogaus asmenybė, susipažįsta su socialiniais vaidmenimis, kurie būtini normaliai vaiko adaptacijai visuomenėje. Šeima, kaip institucija, turi rašytus įstatymus, normas, kurios nusako priimtinas ir nepriimtinas šeimos gyvenimo būdus (Socialinė pagalba rizikos grupės vaikams, 2005). Tėvų netektis ar atskyrimas nuo

vieno iš tėvų daro didelį psichologinį poveikį vaikui. Kiekvieno žmogaus asmenybė formuojasi palaikant ryšį su kitais žmonėmis. Glaudūs ryšiai su tėvais ypač ankstyvoje vaikystėje, yra labai svarbūs. Galimybė užmegzti artimus, ilgalaikius santykius yra labai svarbu vaiko gerovei. Kasdienė vaiko priežiūra lemia vaiko emocinio prieraišumo tėvams susiformavimą. Šeimoje vaikas realizuoja savo meilės, dvasinio ir intymaus artumo poreikius (Ignatavičienė, Žukauskienė, 1999).

Navaitis (1999) išskyrė šias pagrindines **šeimoms poreikių grupes**:

- 1) materialinių sąlygų, reikalingų šeimos gyvavimui, kūrimas ir įgyvendinimas;
- 2) meilės ir globos poreikiai, susiję su motinyste;
- 3) psichologinio ir fizinio artumo poreikis;
- 4) šeimos bendravimo poreikiai.

Taip pat Navaitis (1999) išskiria **vaiko poreikius**: Materialinę gerovę, sveikatą ir saugumą, švietimą, santykius su bendraamžiais ir šeima, elgesį ir riziką bei jaunimo požiūrį į savo gerovę. Švietimo įstatymas Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija apibrėžia pagrindinius vaiko poreikius sveikam, saugiam gyvenimui bei vystymuisi, nustato tarptautinius valstybės įsipareigojimus, kaip valstybės sieks užtikrinti vaiko gerovę ir jo teisę į laimingą vaikystę ir gyvenimą. *Vaiko gerovei* išmatuoti dažniausiai naudojami pagrindiniai rodikliai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Pagrindiniai vaiko poreikių rodikliai (Sudaryta pagal Navaitį, 1999)

RODIKLIAI	PAAIŠKINIMAS
1. Materialinė gerovė	Vaikas aprūpintas materialiai (rūbai, maistas, mokyklos priemonės)
2. Sveikata ir saugumas	Vaiko priežiūra, rūpinimasis, saugumo, sveikatos užtikrinimas
3. Švietimas	Vaikas laisvai lanko darželį, mokyklą, turi galimybes mokytis
4. Santykiai su bendraamžiais ir šeima	Vaikas gali nevaržomai bendrauti su aplinkiniais bei savo šeima, yra integruotas į visuomenę
5. Elgesys ir rizikos	Vertybės, meilės poreikis, kuris lemia vaiko elgesį.
6. Jaunimo požiūris į savo gerovę	Savęs suvokimas, pilnavertiškumo jausmas

Apibendrinant galima teigti, kad šeimos funkcionavimo veiksmingumui įtakos turi kiekvieno šeimos nario indėlis ir tinkamas funkcionavimas. Kurdami šeimą, iš kartos į kartą yra atsinešamas supratimas apie šeimą, vertybes, nuostatas bei bendravimo ypatumus. Kiekviena šeima sukuria tik jai

būdingus asmeninius - individualius modelius, kurie padeda arba kenkia jos narių tarpusavio santykiams bei jų ryšių su išoriniu pasauliu palaikymui. Šeima atlieka daug funkcijų, kurios yra svarbios vaiko gerovei.

2.2. *Socialinės rizikos šeimos samprata*

Remiantis skirtingais Lietuvos teisės aktais: 1. *Socialinės rizikos šeima* – tai šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis ir yra priklausomas nuo azartinių lošimų. Taip pat, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą. Socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba) (Valstybės žinios., Nr. 17 – 589, 2006).

2. *Socialinės rizikos šeima* – tai šeima, kurioje narių bendradarbiavimas ir emocinis bendravimas yra sutrikę ir kurios neigiama aplinka neskatina sveiko ir produktyvaus asmenybės augimo bei vystymosi. Tokios šeimos nesugeba tenkinti vaiko emocinių ir fizinių poreikių, be to, bendravimo būdas tokiose šeimose žymiai apriboja ar sumažina vaiko galimybes išreikšti savo poreikius ir jausmus. Vaikai, augantys tokiose šeimose, turi labai žemą savęs vertinimą ir mano, jog jų poreikiai yra nesvarbūs, todėl negali būti patenkinti (Valstybės žinios., Nr. A1-207, 2004).

Šeimose, kuriose tėvai užsiima nusikalstama veikla arba yra nesąžiningi, vaikai mato nederamo elgesio pavyzdžius ir dažnai yra tėvų paliekami likimo valiai. Tėvai nesirūpina savo vaikais, nesidomi jų veikla, ateitimi ir interesais, leidžia vaikui elgtis nepriimtiniu būdu. Šiuo atveju tėvo ir motinos funkcijos neretai apsiriboja elementarių pareigų atlikimu: materialiniu aprūpinimu (maistas, drabužiai) ir formaliomis sankcijomis bei kontrole. Dažniausiai dėl girtavimo, narkotikų vartojimo ar kitokio socialiai nepriimtino elgesio tėvai neužtikrina pagrindinių savo *vaikų teisių*:

- 1) negali jų tinkamai prižiūrėti;
- 2) nesirūpina vaikų slauga susirgus;
- 3) nepadedą ruošti pamokų;
- 4) nesugeba sudaryti vaikams priešmokyklinio ugdymo;
- 5) elementarių žaidimo, laisvalaikio sąlygų;

Vaikai, augantys tokiose šeimose, dažnai perima vertybes, kurios prieštarauja visuomenės moralės normoms (Litvinienė, 2002).

Socialinio darbo svarbą, siekiant užtikrinti socialinės rizikos šeimose gyvenančių vaikų normalias gyvenimo ir vystymosi sąlygas, patvirtina 1995 metais Lietuvos ratifikuotos Jungtinių tautų 1989 metų Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio, 3 dalis: „Valstybės dalyvės rūpinasi, kad tiek už vaikų globą ar apsaugą atsakingos įstaigos, tarnybos ir organai, ypač saugumo, sveikatos apsaugos

sritis, jų darbuotojų skaičius bei tinkamumas, tiek kompetentinga jų priežiūra atitiktų kompetentingų organų nustatytas normas“ (Valstybės žinios, 1995. Nr. 60 – 1501).

Dažniausiai visi šie socialinės aplinkos aspektai tarpusavyje yra susipynę: skurdas, nedarbas veda šeimą prie alkoholizmo ir narkotikų vartojimo ar prie gyvenamosios vietos netekimo ir nemokėjimu tinkamai pasirūpinti savo vaikais (Ignatavičienė, Žukauskienė, 1999). Skurstančių šeimų vaikai dažnai neturi sąlygų lankyti mokyklą, išsiugdyti elementarius socialinius įgūdžius, jie neturi galimybių pasinaudoti neformalaus ugdymo institucijomis, nes pastarosios dažniausiai yra mokamos. Didžioji dalis skurstančių ir socialinės rizikos šeimų vaikų mokykloje patiria nesėkmę: socialinę atskirtį, praleidžia pamokas ar meta mokyklą, patiria kasdienį psichologinį diskomfortą, jiems trūksta motyvacijos mokytis (Kvieskienė, 2005; Jonutytė, 2007). Deja, vaikai, gyvendami tokiose šeimose, tėvų gyvenimo būdą priima kaip normalų, o suaugę neretai patys jį kartoja (Malinauskas, 2011). Rizikos šeimos yra glaudžiai susijusios su rizikos vaikų gyvenimu, nes rizikos šeimoje vaikas patyria neigiamus išgyvenimus. Dažniausiai skiriami tokie kriterijai, apibūdinantys *rizikos grupės vaikus*:

- Ypač sunkios materialinės sąlygos namuose;
- Beglobiai, vaikataujantys, disfunkcinių šeimų vaikai;
- Vaikų elgesio, emociniai sunkumai (pastebimas netinkamas elgesys mokykloje);
- Elgesio ir emocinės problemos artimiausioje vaiko šeimoje: netinkamas tėvų elgesys su vaikais (nepriežiūra, smurtavimas prieš vaiką), tėvų elgesio sutrikimai, ligos (alkoholizmas, narkomanija ar psichiniai sutrikimai);
- Impulsyvumas, agresyvumas, polinkis nusikalsti ar atlikę bausmę auklėjimo ir drausmės institucijose;
- Neadaptyvus elgesys su bendraamžiais ar suaugusiais;
- Mokyklos nelankymas ar bėgimas iš pamokų;
- Traumuojantys įvykiai (Pvz., jei vaikas patyrė prievartą, išgyveno netektį, išgyveno artimo žmogaus savižudybę).

(Ignatavičienė, Žukauskienė, 1999; Kvieskienė, 2005).

Taigi, blogas elgesys su rizikos grupės vaiku gali turėti ilgalaikių padarinių ir jam suaugus. Pavyzdžiui, pasitikėjimo savimi stoka, mokymosi sutrikimai, blogas savęs vertinimas, santykių ir seksualinės problemos, polinkis į priklausomybę nuo alkoholio ar narkotikų (Malinauskas, 2011; Litvinienė, 1998). Šiandienos visuomenėje yra sugriautas šeimos instituto autoritetas, kas sąlygoja didesnę skaičių disfunkcinių ar nepilnų šeimų. Dauguma jaunų žmonių netenka šeimos kaip pagrindinio vertybių ugdymosi šaltinio, kuris daro didelę įtaką savęs vertinimui ir pasitikėjimui kitais bei visuomene. Anot Leliugienės (2003) nemaža rizikos veiksnių, kurie lemia socialinės rizikos šeimų atsiradimą, galima suskirstyti į dvi dideles grupes:

- *Šeimos struktūros ypatumai.* Nepilnos, menkai aprūpintos šeimos ar šeimos, kuriose yra neįgalių arba lėtinėmis ligomis sergančių asmenų, kuriems būtina nuolatinė priežiūra. Šeimos,
- kurių nariai yra įkalinimo vietose arba, ką tik grįžo iš jų ir yra socialinės adaptacijos procese. Taip pat asmenys, priklausantys kokiam nors socialinės rizikos grupei;
- *Šeimos narių tarpusavio sąveikų iškreiptas pobūdis.* Bendrų visuomeninio gyvenimo ir buities interesų, tikslų nebuvimas, nepatikimumas ir nepasitikėjimas vienas kitu, tarpusavio supratimo bei palaikymo nebuvimas, grubūs ir žiaurūs santykiai su artimaisiais.

Vieną socialinės rizikos šeimą gali paveikti abiejų minėtų grupių rizikos veiksniai. Pvz., šeima tam tikru savo gyvavimo laikotarpiu gali būti nepilna ir menkai finansiškai aprūpinta (tai šeimos struktūros ypatumai), bei jos nariai gali neturėti bendrų interesų ir nepasitikėti vieni kitais (tai šeimos narių tarpusavio sąveikos iškreiptas pobūdis).

2014 m. gruodžio 31 d. apskaitos duomenimis, iš viso buvo **9930 socialinės rizikos šeimų**, kuriose augo **19668 nepilnamečiai vaikai**. Per 2014 m. į apskaitą įrašyta 1661 socialinės rizikos šeima, kurioje augo 2825 vaikai. Per 2010 – 2014 metus, socialinės rizikos šeimų skaičius Lietuvoje sumažėjo 9 %, o vaikų jose – 16 %. 2014 m. pastebimas didžiausias šeimų mažėjimas per pastaruosius penkerius metus (2011 m. – 300 socialinės rizikos šeimų sumažėjo, 2012 m. – 215, 2013 m. – 154, 2014 m. – 305). Pokytį gali lemti kasmet mažėjantis bendras gyventojų skaičius. Taip pat kasmet stiprinamas ir gerinamas socialinis darbas su socialinės rizikos šeimomis. Per metus daugiausiai šeimų į apskaitą yra įrašoma dėl *socialinių įgūdžių stokos, nemokėjimo rūpintis vaiku*, priešingai nei anksčiau – ilgą laiką dominuojanti šeimų įrašymo į Apskaitą priežastis buvo *girtavimas, psichotropinių medžiagų vartojimas*.

Apibendrinat galima teigti, kad vaikai augdami nepalankiomis sąlygomis, menkinami, kritikuojami negali parodyti visų savo potencialių galimybių. Vaikai išgyvena visus neigiamus jausmus, kylančius dėl tėvų ar globėjų suformuoto prasto savęs vertinimo, todėl turi charakterio ir elgesio sutrikimų, jie nuolat abejoja savimi ir savyje slepia pyktį. Vaikai augdami disfunkcinėje šeimoje nemato tinkamo pavyzdžio ir užaugę kartoja tėvų klaidas. Vaikams lieka vienintelė galimybė – gauti socioedukacinę pagalbą iš juo besirūpinančios bendruomenės. Socioedukacinė pagalba socialiai apleistam vaikui neatskiriama nuo pagalbos jo šeimos nariams.

2.3. *Vaikų dienos centrų reikšmė vaiko gyvenimo kokybei*

Vis dažniau socialinės rizikos šeimoms bei juose augantiems vaikams savo paslaugas ir pagalbą teikia vaikų dienos centrai. Pagal Masiliauskienę ir Griškutę (2010) vaikų dienos centrai teikia kompleksinę pagalbą, kurių tikslas yra organizuoti tinkamą vaikų užimtumą po pamokų ir ugdyti vaikų atsparumą socialinės rizikos veiksniams. *Į vaikų priežiūros, ugdymo ir rehabilitacijos dienos centrą*

(*kitaip vaikų dienos centru*) susirenka vaikai iš skurde, nepalankiomis sąlygomis gyvenančių socialinės rizikos šeimų. Jame dirba socialiniai darbuotojai, auklėtojai, kurie padeda vaikams džiaugtis vaikyste, ugdytis socialinius įgūdžius bei gauti reikalingą pagalbą. Dažnai tokia pagalba būna paprastas šiltas maistas, daugeliui vaikų dienos centrus lankančių vaikų, tai yra vienintelis maistas per parą. Kartu centrai siekia padėti ir vaikų šeimoms, kad vaikas neprarastų galimybės augti su jam artimiausiais žmonėmis, jog šeima galėtų tinkamai rūpintis vaiku. Taip pat vaikų dienos centruose teikiama pagalba labiausiai pažeidžiamoms Lietuvos vaikams, patiriantiems įvairaus pobūdžio smurtą ir patyčias, socialinę atskirtį, kurie turi mokymosi sunkumų ar neturi galimybių papildomai ugdytis, lankyti būrelius. Vaikų veikla, tai būdas žadinti vaikų kūrybingumą, padėti atsiskleisti jų gabumams bei išplėsti vaikų gyvenimo suvokimą ir patyrimą. Vaikų dienos centruose ypač daug dėmesio skiriama individualiam socialiniam darbui su rizikos grupės vaikais (Indrašienė, 2004). Beje, vaikų dienos centrai dirba ir su nepalankiomis socialinėmis sąlygomis gyvenančiomis vaikų šeimomis.

Pagrindiniai vaikų dienos centrų veiklos tikslai:

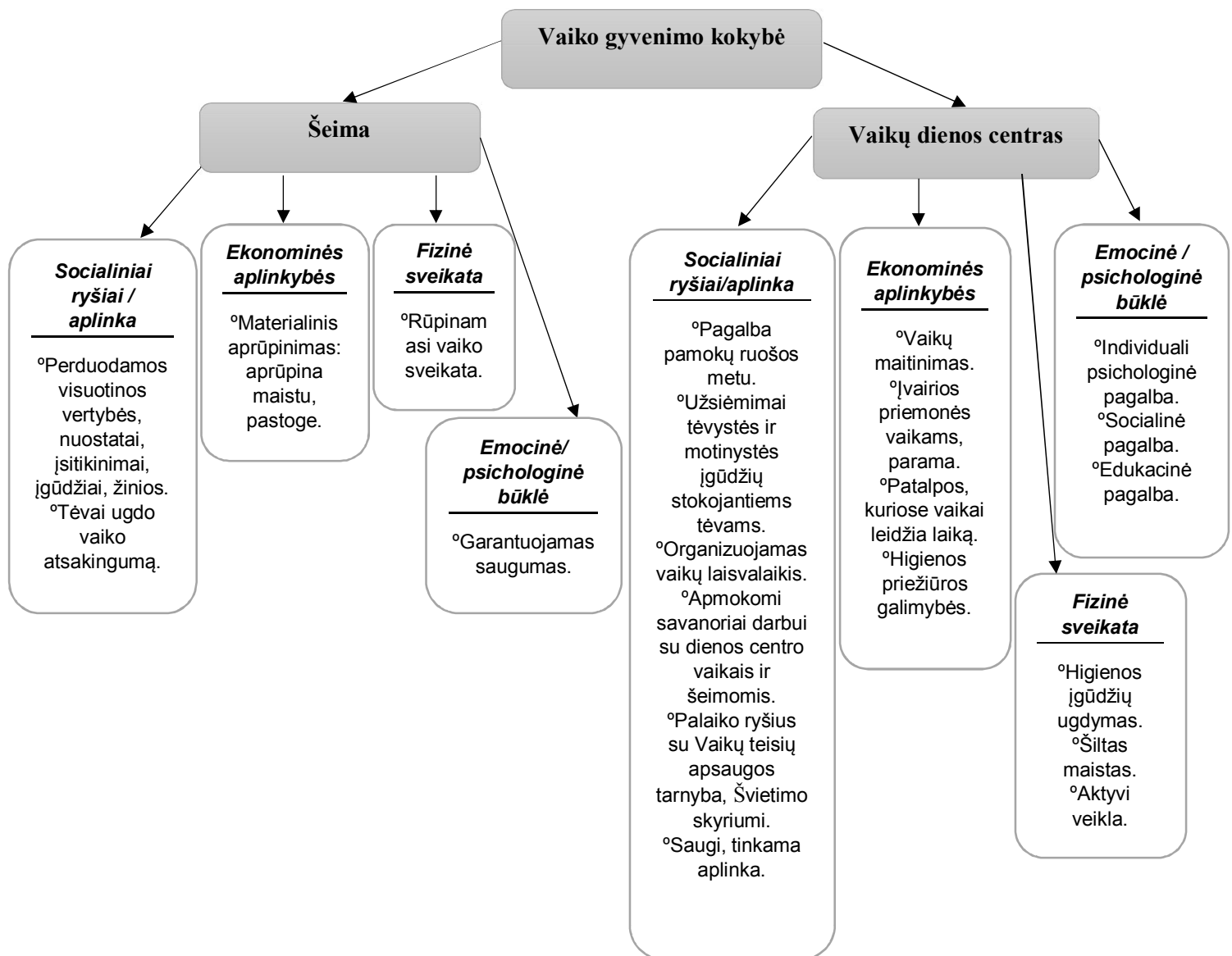
- 1) **integracija.** Mažinti vaikų ir šeimų socialinę atskirtį;
- 2) **šėimos stiprinimas.** Užkirsti kelią vaikų pateikimui į vaikų globos institucijas formuojant ir stiprinant šėimos galimybes ir gebėjimus tinkamai rūpintis vaiku bei sėkmingai spręsti šėimoje kylančius sunkumus;
- 3) **pagalba ir parama.** Suteikti labiausiai pažeidžiamoms vaikų ir šėimų grupėms savalaikę ir kompleksinę (socialinę, pedagoginę, psichologinę) pagalbą ir paramą;
- 4) **vaikų ugdymo ir užimtumo organizavimas.** Organizuoti socialiai reikšmingą vaikų laisvalaikį ir užimtumą bei vaikui naudingą ugdymą, užtikrinantį jo integraciją į visuomenę, gyvenimo kokybę, laimingą vaikystę ir ateitį.

Pastaruoju metu skatinamas užklausinės veikos organizavimas bendruomenės centruose. Vis didesnę užklausinių programų pasiūlą teikia nevyriausybinės organizacijos. Programose, skirtose rizikos grupės vaikų ugdymui gerinti, integruota profesionalų ir savanorių - praktikantų pagalba. Šios programos orientuotos į vaiko vertybių ugdymą, akademinį netolygumų mažinimą, socialinių gebėjimų tobulinimą bei turiningą laisvalaikio leidimą. Lietuvos vyriausybė itin skatina nevyriausybines organizacijas steigti vaikų dienos centrus, kuriuose būtų teikiama kvalifikuota pagalba vaikams iš rizikos grupės šėimų. Daugelio vaikų dienos centrus lankančių šėimų santykiai yra nestabilūs, todėl svarbu atrasti veiklas, kuriose vaikai su savo tėvais galėtų išgyventi sėkmę, ar pasijausti svarbiais asmenimis (Petraitienė et al. 2006). Daugelis programų, kurios dažniausiai įgyvendinamos bendruomenių Šėimos centruose, numato tėvų ir globėjų mokymus, siekiant kelti jų pasitikėjimą savimi, padeda įgyti naujų kvalifikacijų, kurios didina jų konkurencingumą darbo rinkoje. Visa tai gerina ne tik jų, bet ir jų vaikų gyvenimo kokybę (Jonutytė, 2007).

Būtina paminėti **Vaiko teises**, kurios yra ginamos įvairių institucijų pagalba: 1989 m. gruodžio 5 d. buvo priimta „*Konvencija dėl vaiko teisių*“ (Priimta Generalinės Asamblėjos 44/25 rezoliucija (pagal Trečiojo komiteto pranešimą (A/44/736 ir pataisa)). Valstybės šios Konvencijos dalyvės (pateikiamos sutrumpintos ištraukos iš šio dokumento): „įsitikinusios, jog šeimai, kaip pagrindinei visuomenės ir natūraliai visų jos narių, ypač vaikų, augimo ir gerovės aplinkai, turi būti suteikta reikiama apsauga ir pagalba, kad ji galėtų prisiimti visas pareigas visuomenėje.“ Jos pripažinimo, kad vaikas galėtų visapusiškai ir harmoningai vystytis, jis turi augti šeimoje jausdamas meilę, laimę ir supratimą. Valstybės dalyvės gerbia tėvų atsakomybę, teises ir pareigas deramai elgtis su vaiku, atsižvelgti į besivystančios vaiko atsakomybės sugebėjimus.

Kiekvienas vaikas turi teisę gyventi ir sveikai vystytis. Valstybės dalyvės įsipareigojo gerbti vaiko teisę išsaugoti savo individualybę, įskaitant vardą ir šeimos ryšius. Jos gerbia vaiko, kuris išskiriamas su vienu ar abiem tėvais, teisę nuolat su jais bendrauti, išskyrus tuos atvejus, kai tai nesuderinama su vaiko interesais. Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę. Valstybės dalyvės gerbia vaiko teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Nė vienas vaikas negali būti savarankiško ar neteisėto kišimosi į jo teisę ar į asmeninį, buto neliečiamybę, šeimyninį gyvenimą, susirašinėjimo paslaptį, neteisėto kišimosi į jo garbę ir reputaciją objektas. Svarbiausias tėvų rūpestis turi būti vaiko interesai. Valstybės dalyvės siekia apginti vaiką nuo bet kokio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimo ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis galėtų patirti iš tėvų ir teisėtų globėjų. Tėvams ar kitiems vaiką auklėjantiems asmenims tenka didžiausia atsakomybė už gyvenimo sąlygas, būtinų vaikui vystytis, sudarymą pagal savo sugebėjimus ir finansines galimybes (Konvencija dėl vaiko teisių, 2006). Kitas svarbus dokumentas, reikalaujantis rūpintis vaiko gyvybe, sveikata ir ugdymu, tai „Pasaulinė vaikų gyvenimo išsaugojimo, gynimo ir vystymosi užtikrinimo deklaracija“. Ją 1990 metais rugsėjo 30 d. priėmė JTO Generalinė asamblėja. Valstybės atstovės įsipareigojo kiekvienam savo šalies vaikui sukurti geresnę ateitį.

Taigi, socialinės rizikos šeimoje augantys vaikai nemato joje teigiamo pavyzdžio, todėl jie turi galimybę lankyti vaikų dienos centrą, kitaip suprantamą, kaip priežiūros paslaugų centrą. Pagrindinis vaiko gyvenimo kokybės rodiklis yra šeima, joje vaikas pasiima vertybes, tradicijas, suvokimą ir kt. Deja, daugumai rizikos šeimų trūksta įgūdžių tinkamai auginti vaikus, todėl yra galimybė šią spragą deramai užpildyti vaikų dienos centro suteikiama priežiūra ir pagalba. Galima išskirti du svarbius rodiklius vaiko gyvenimo kokybei, tai šeima ir vaikų dienos centro pagalba. Pateikiamas Vaikų gyvenimo kokybės modelis (žr. 3 pav).

**3 pav. Vaiko gyvenimo kokybės palaikymas šeimos ir Vaikų dienos centro pagalba
(Krasauskaitė, 2015)**

3 pav. pateiktas vaiko gyvenimo kokybės modelis, sudarytas remiantis teorine darbo dalimi. Sudarytas pagrindinis vaiko gyvenimo kokybės modelis, kuris apima artimą socialinę aplinką: šeimą ir

vaikų dienos centrą. Apima keturias svarbiausias gyvenimo kokybės sritis, kurios daro įtaką vaiko vystymuisi, tai: Socialiniai ryšiai - aplinka, ekonominės aplinkybės, fizinė sveikata, emocinė - psichologinė būklė. Lentelėje matome, kuo yra svarbi kiekviena sritis. Socialiniai ryšiai – aplinka susiję su vertybėmis, asmeniniais santykiais ir aplinka; ekonominės aplinkybės siejasi su vaiko išlaikymu, materialių poreikių patenkinimu; fizinė sveikata – vaiko priežiūra, gydymas; emocinė - psichologinė būklė, tai savęs vertinimas, įvertinimas, pasitenkinimo, laimės jausmas.

Apibendrinant galima teigti, kad Vaiko politika yra socialinės politikos dalis, kuri siekia užtikrinti būtiną vaiko socialinę raidą normaliam gyvenimo lygiui pasiekti, t. y. sveikai maitintis, būti saugiam ir galėti dalyvauti ugdymo bei socializacijos programose. Pagrindinis vaikų dienos centrų tikslas padėti socialinės rizikos šeimoms ir jas išsaugoti, kad vaikas liktų artimoje aplinkoje saugus ir mylimas. Tėvai turėtų užtikrinti vaikų gyvenimo kokybę: perduoti vertybes, ugdyti atsakingumą, teikti žinias, įgūdžius, aprūpinti maistu, pastoge, rūpintis vaiko sveikata ir užtikrinti saugumą. Tačiau socialinės rizikos šeima nesugeba ir neturi įgūdžių, reikalingų tinkamai auginti ir rūpintis vaiku. Vaikų dienos centre vaikai turi galimybę tenkinti socializacijos ir lavinimosi poreikius, gauti reikalingą fizinę ir dvasinę pagalbą. Siekiama, kad būtų galima padėti disfunkcinei šeimai tapti saugia, pastovia ir užtikrinančia jos narių gerovę. Svarbu bendradarbiauti ir bendrauti su kitomis institucijomis, kurios teikia pagalbą vaikui iš rizikos šeimos. Siekiant bendrų tikslų kartu, galima užtikrinti geresnius rezultatus.

3. VAIKO GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMO GALIMYBĖS VAIKŲ DIENOS CENTRE

3.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti vaikų, lankančių vaikų dienos centrą, gyvenimo kokybės gerinimo galimybes.

Tyrimo objektas: Vaikų gyvenimo kokybės gerinimo galimybes vaikų dienos centre.

Tyrimo metodai:

- *Kokybinė turinio (content) analizė.* Interviu su organizacijoje dirbančiais socialiniais pedagogais ir darbuotojais, leis geriau įsigilinti į vaiko gyvenimo kokybės poreikius. Užduodant atvirus klausimus respondentams, bus galima išgirsti platesnį jų požiūrį tiriama tema.

Tyrimo procesas. Tyrimas pradėtas 2015 m. balandžio 21 dieną, baigtas 2015 m. gegužės 11 dieną. Tyrimo metu buvo apklausta viena socialinė pedagogė, dvi socialinės darbuotojos, viena pedagogė ir viena psichologė, kurios dirba skirtinguose vaikų dienos centruose. Dvi socialinio darbo studijas baigė Vytauto Didžiojo universitete, psichologė baigė psichologijos studijas Vytauto Didžiojo universitete, socialinė pedagogė baigusi Kauno technologijos universitetą, o pedagogė pedagogo kvalifikaciją įgijo Vytauto Didžiojo universitete. Interviu metu respondentėms buvo pateikta po dešimties klausimų.

Tyrimo instrumentas. Siekiant atskleisti vaiko gyvenimo kokybės poreikius buvo pasirinktas kokybinis tyrimas. Kokybinio tyrimo instrumentu pasirinktas pusiau struktūruotas interviu (asmeninis, „akis į akį“). Pusiau struktūruotas interviu parinktas, nes:

- jeigu interviu metu pastebima, jog numatytieji klausimai nepadengia visų tyrimui svarbių temų;
- siekiant surinkti daugiau ar gilesnės informacijos tuomet, kai respondentas nepilnai atsako į pateiktuosius klausimus.

Tyrimui buvo sudaryta dešimt klausimų, remiantis sudaryta vaikų gyvenimo kokybės schema (žr. 3 pav), siejant pagal keturias gyvenimo kokybės sritis: materialinę gerovę, fizinę sveikatą, psichologinę / emocinę būklę, ir socialinius ryšius.

Tyrimo imtis. Tiriamųjų populiacija – socialinė pedagogė, socialinės darbuotojos, pedagogė ir psichologė, kurios tiesiogiai dirba su vaikais, lankančiais vaikų dienos centrą.

Imties atrankos tipas – Įvertinimo (intuicijos) atranka. Kadangi vaikų dienos centre atlikau praktiką, jos metu turėjau galimybę pažinti vaikų dienos centro darbuotojus ir juos įvertinti.

Tyrimo etika. Tyrimas atliktas laikantis tyrimo etikos principų:

- Visi respondentai tyrime dalyvavo savo noru;
- Visiems respondentams buvo suteikta informacija apie tyrimo tikslus, uždavinius ir turinį;
- Visiems respondentams garantuotas konfidencialumas.

Tyrimo apribojimai.

Tyrime surinkta informacija atspindi tik projekto metu pateiktą respondentų nuomonę. Keičiantis ekonominei, demografiniai situacijai, veikiant kitiems išorės veiksniams, gyventojų vertinimai gali nežymiai kisti.

Išvados taikytinos tik apibendrinant Kauno vaikų dienos centrų X ir Y, darbuotojų nuomonę.

3.2. Tyrimo rezultatų analizė

Pirmu tyrimo interviu klausimu „*Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)*“ buvo siekta išsiaiškinti, koks socialinis ryšys sieja vaikus su vaikų dienos centro darbuotojais (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Socialiniai tarpusavio ryšiai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Socialiniai ryšiai / aplinka	Pagalba pamokų ruošos metu	„< > pamokų ruošą su vaikais...“ „< > padedu ruošti namų darbus.“
	Kontaktas su tėvais	„Su tėvais tenka kontaktuoti...“ „< > yra palaikomos tėvų grupės.“ Mes užmezgame kontaktą su tėvais ir lankomės jų namuose...“ „Palaikome ryšį su šeimomis, neseniai šventėme Mamyčių dieną.“ „Kai vaikas ateina į mūsų vaikų dienos centrą, tuomet mes einame į jo šeimą tikrinti jo buitinių sąlygų arba jei tėvai persikrausto į kitą vietą, tada taip pat einame.“
	Užsiėmimai tėvystės ir motinystės įgūdžių stokojantiems tėvams	„Darome tėvų ir vaikų renginius arba su psichologe vedame paskaitėles.“

	Organizuojamas vaikų laisvalaikis	„Dažniausiai bendraujama su vaikais per užsiėmimus...“ „ < > yra užimtumas, įvairios veiklos, išvykos, taip pat kartu su vaikais gaminame valgyti, tvarkome patalpas.“
	Savanorių paruošimas darbui su dienos centro vaikais ir šeimomis	„Su praktikantais turime susitikimus, per kuriuos aptariame vaikų dienos centre kilusias situacijas...“
	Ryšių palaikymas su Vaikų teisių apsaugos tarnyba, Švietimo skyriumi	„Daugiau socialinius ryšius palaikome su Socialinių paslaugų centru, Pastoge, su tomis institucijomis, kurios teikia socialinę pagalbą. O retesni atvejai, kada mokykla kreipiasi į mus.“ „Glaudžius ryšius palaikome ir su mokyklomis.“ „Mes su mokyklų auklėtojais dalinamės informacija apie mūsų vaikus“. „Jeigu vaiko nėra, mes skambiname jo mokyklos auklėtojai ar pedagogėms...> „< > su socialine pedagoge dažnai einu pasikalbėti dėl vyresnių vaikų, o dėl mažiukų eina kita darbuotoja.“ „< > palaikau ryšius su Vaiko teisėmis, su Pastoge ir su kitomis įstaigomis... su Socialinių paslaugų centro socialinėmis darbuotojomis.“
	Darbuotojų tiesioginis bendravimas su vaikais	„Stengiuosi išlikti vaikams psichologe, kad vieni kitus gerbtume...“ „Palaikau draugiškus ryšius, bet ne per daug draugiškus...“ „< > gaminu ... valgyti su vaikais, po to grupes vedu vyresniems vaikams, maždaug 13 metų ir didelėms mergaitėms.“

Apibendrinus respondentų atsakymus, galima teigti, kad darbuotojų socialiniai ryšiai su vaikais yra draugiški, tačiau iki tam tikrų ribų. Patys darbuotojai tiesiogiai užsiima su vaikais: padeda jiems ruošti pamokas, organizuoja laisvalaikį, kartu tvarkosi, gamina valgyti. Kontaktą su tėvais palaiko daugiau socialinės darbuotojos, o socialinės pedagogės bendradarbiauja su mokykla, tačiau tik tada, kai yra problemų su vaiko elgesiu. Taip pat palaiko ryšius ir bendradarbiauja su kitomis institucijomis: Pastoge, Vaiko teisėmis, Socialinių paslaugų centru. Visos respondentės teigė, jog iš dalies palaiko su tėvais ryšius, bet norėtų, kad tas ryšys būtų stipresnis. Buvo akcentuota, kad tėvų ir darbuotojų ryšį sustiprina dalyvavimas įvairiuose renginiuose, švenčiant šventes kartu. Tada tėvai pamato, jog darbuotojos nori padėti šeimai, o ne pakenkti.

Taigi, svarbu palaikyti ryšį su vaiko artima aplinka, kurioje jis gyvena, nes tėvai daro didelę įtaką vaikams. Tėvams įsijungs į vaikų dienos centrų veiklas, vaiko santykiai gali pagerėti su tėvais. Tačiau palaikyti glaudžius ryšius su tėvais ir jų vaikais reikalauja daug pastangų ir daug metų darbo. Beje vaikams trūksta psichologinės pagalbos, individuali pagalba vaikui galėtų būti suteikta dažniau.

Antruoju interviu klausimu „*Ar stebite vaikų pokyčius, kurį laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?*“ buvo siekta išsiaiškinti vaikų individualius pokyčius vaikų dienos centre (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Vaikų individualūs elgesio pokyčiai vaikų dienos centre

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Emocinė / psichologinė būklė	Kalbos / kalbėjimo pokyčiai	„Mes turėjome labai mikčiojantį vaiką, jam kalbant buvo sunku kalbėti, nes jis užsikirsdavo. Palaipsniui, vaikui bendraujant su kitais vaikais, vaikas gana švariai praėjo kalbėti.“ „< > vaikas labai šveplavo, buvo labai užsidaręs savyje... o dabar vaikas labai noriai bendrauja, jis ateina ir pasipasakoja...“
	Individualūs pokyčiai	„Stebime, pas mus yra toks įvertinimo lapas vaikų. Kažkiek praėjus laiko, perskaitai tą lapą ir matai, kad niekas nebetinka, nes labai pasikeitęs vaikas.“
	Motyvacijos pokyčiai	„Vaikai patys pradeda norėti kažko daugiau, ne tik gyventi kaip jų tėvai, kurie gyvena iš pašalpų ir siekti aukštesnių tikslų.“ „< > pas mergaitę atsirado tikslų, atsirado noras eiti į mokyklą ir motyvacija visai kitokia.“

Remiantis respondentų atsakymais, galima teigti, kad vaikų dienos centre vaikų pokytis yra ženklus. Dažna mikčiojimo ar šveplavimo vaikų problema, nes šeimoje tėvai su vaiku nebendrauja, jis jaučiasi užgožtas. Pagrindinis pastebėjimas, kad vaikai pradeda atsiverti, nebebijo kalbėti, reikšti savo minčių, pagerėja vaikų kalbėsena, pasitikėjimas savimi.

Taigi, kai vaikai vaikų dienos centre mato tinkamą pavyzdį, jie pradeda norėti kažko daugiau nei jų tėvai, pas juos atsiranda motyvacija mokytis, noras eiti į mokyklą. Vaikai stengiasi artimoje aplinkoje esančius žmones atkartoti, patys nesuprasdami ar elgiasi gerai, todėl svarbu nuo pat mažumės vaikus ugdyti geru pavyzdžiu. Labai svarbu, kad vaikas jaustųsi priimtas, tuomet jis gali tinkamai augti ir vystytis.

Trečiuoju interviu klausimu „*Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)*“ siekiama išsiaiškinti, kokios veiklos yra rengiamos vaikams, lankantiems vaikų dienos centrą (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Vaikų dienos centrą lankančių vaikų laisvalaikis ir pramogos

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Laisvalaikio organizavimas	Gimtadienių šventimas	„< > švenčiame vaikų gimtadienius...“ „< > švenčiame gimtadienius, dienos centro gimtadienis, kuris būna didelis su rėmėjais, svečiais, kunigais.“
	Švenčių šventimas	„Kalėdų šventimas, Kūčios, Mamyčių diena...“ „< > švenčiame šventes: Mamyčių dieną, Kalėdas, Velykas...“ „Birželio 1 dieną bus vaikų gynimo diena, mes kiekvienais metais važiuojame į Palemoną ir švenčiame.“ „Švenčiamos visos šventės: Kalėdos, mes tada einame į Arkikatedrą, išklausome šventų mišiu...“ „Vaikai suruošia tėvams koncertą, pasirodymą, ar pašoka, ar padainuoja ir vaikai gauna dovanų iš Kalėdų senelio.“
Pramogos	Išvykų organizavimas	„Taip pat yra išvykos į filmus.“ „Vasarą dažniausiai vykstame į stovyklą su vaikais...“ „< > vyksta stalo futbolo turnyrai, einama žaisti į Santaką futbolą.“ „Mūsų tradicija yra dalyvauti Kauno dienos ir Hanza dienos.“ „Už praeitais metais ir praeitą vasarą važiuojame į stovyklą prie jūros...“ „Pas mus būna berniukų dienos... berniukus vedasi pramogauti savanoriai vyrai...“ „< > būna ir mergaičių diena, buvome Oazėje.“ „< > važiuojame į ledo areną.“ „Už pernai buvo net dvi stovyklos.“ „Šiomet tikriausia keliausime prie jūros.“ „< > turime naują tradiciją, tai berniukų ir mergaičių dienos.“ „Pas mus visada būna stovykla. Taip pat keliaujame prie jūros...“ „< > mes vaikus galime paruošti pirmai Komunijai ar krikštui, bet tai pas mus nėra privaloma.“

Remiantis respondentų atsakymais, galima teigti, kad vaikų dienos centre vykdoma labai daug įvairių veiklų. Taip pat, prie vaikų užimtumo labai prisideda savanoriai, jie didžiąją dalį leidžia su vaikais. Vaikai turi galimybę džiaugtis vaikyste, patenkinti savo poreikius, tačiau visa tai priklauso nuo finansinių galimybių. Vaikų laiką stengiamasi užimti kuo įvairiau, kad vaikai būtų sudominti, tačiau dažnai vaikai nenori kažką daryti.

Taigi, vaikų dienos centre vaikai turi visas galimybes realizuoti save. Tačiau vaikams trūksta iniciatyvumo, savarankiškumo. Tik daugiau laiko praleidus vaikų dienos centre vaikai pradeda daugiau norėti kažką veikti ir į gyvenimą pradeda žiūrėti kitaip. Su vaikais reikia kantrybės ir pastangų, kad juos būtų galima sudominti ir nukreipti tinkama linkme.

Ketvirtuoju interviu klausimu „*Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė, aplinka)*“ siekiama atskleisti vaikų ekonominės gyvenimo kokybės gerinimo galimybes vaikų dienos centre (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Vaiko ekonominės gyvenimo kokybės gerinimo būdai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Sveikatos užtikrinimo būdai	Vaikų maitinimas	„Vaikai yra maitinami du kartus per dieną...“ „ < > yra pietūs ir pavakariai...“ „Maitiname vaikus vieną kartą į dieną, bet jei maisto lieka, jį vaikai suvalgo prieš išeinant namo ar nešasi į namus.“
	Higienos priemonės vaikams	„Turime įvairių higieninių priemonių: dantų šepetėliai, dušo želė...“ „ < > mažesni vaikai yra mokomi valyti dantis, suteikiame jiems priemonės.“ „Kiekvienas vaikas turi savo rankšluostį, dėžutę, kurioje sudėti vaiko higienos reikmenys.“
Materiali parama	Paramos teikimas rūbais	„ < > duodame naujus rūbus...“ „Vaikai gauna drabužių...“ „ < > galima surasti vaikams švarių rūbų, apatinius ar batus...“
	Paramos teikimas šeimai	„Kiekvieną savaitę antradienį ir ketvirtadienį mes duodame maisto banko davinį...“ „ < > du kartus per savaitę yra skyriams maisto banko maistas.“ „Žiemą buvo labai daug gavę paramos: bulvių, pomidorų, mandarinų, todėl kiek mes galime – išdaliname vaikams.“

	Paramos teikimas asmeninėms vaiko reikmėms	„ < > pildome elektroninius bilietus, tie kurie geriausiai lanko vaikų dienos centrą.“ „Vaikai gauna ... žaislų, higienos reikmenis.“
Galimybė naudotis vaikų dienos centro patalpomis	Laisvalaikio ir užimtumo tinkamos erdvės	„Vaikai leidžia laiką tikrai geroje, didelėse patalpose...“ „ < > mūsų patalpos tikrai geros būklės ir vaikams pritaikytos.“ „ < > aišku galėtų būti geresnės, labiau pritaikytos...“ „ < > patalpų yra daug, erdvės yra daug...“ „Yra kilimas, ant kurio jie žaidžia po pamokų. Yra patalpos, kur vaikai gali žaisti, ruošti pamokas, po to pamokų ruošos kabinetas, virtuvėlė, bei uždara žaidimų aikštelė.“ „ < > laisvalaikio kambariai, kompiuteriai.“ „Valgykla yra pirmame aukšte, visiškai atskirai. Turime vidinį kiemelį...“ „Yra dailės kabinetas, biblioteka, kartu ir kompiuterių klasė, mergaičių kambarys, didelė sporto salė, pamokų klasė ruošti namų darbus.“ „ < > labai trūksta, tai didesnių patalpų, nes renginių metu mes visi netelpame, tuomet einame į Vienuolyną, nes ten yra labai didelė salė.“
	Higienai skirtos patalpos	„ < > yra dušas...“ < > patalpos yra labai geros, galbūt reikėtų remonto...“ „ < > mes turime per tris aukštus, turime atskirą valgyklą, turime dušus...“ Yra du dušai, vienas yra didesniems, o kitas mažesniems vaikams.“ „ < > turi galimybę išsimaudyti...“ „ < > vaikai gali ateiti kiekvieną dieną ir nusimaudyti...“
	Vaikams pritaikyti baldai	„Mažesniems vaikams yra pritaikyti stalai ir kėdės, kiekvienas turi savo atskirą stalą.“ „ < > norėtųsi daugiau stalų, pritaikytų vaikams mokytis...“ „ < > įrengėme klasę be rožečių, kad vaikams nebūtų jokio pavojaus.“

Didžioji dalis respondentų yra patenkinti vaikų dienos centro patalpomis, nors kita vertus, jos galėtų būti ir geresnės būklės. Kadangi interviu metu buvo apklausta dviejų įstaigų darbuotojos, patalpos kiek skiriasi išsidėstymu ir kabinetų erdve. Vaikai yra maitinami vieną arba du kartus į dieną,

tačiau maisto pakanka pakartoti ar parsinešti į namus. Taip pat vaikų dienos centro vaikams yra suteikiamos higieninės priemonės. Beje, pagal situaciją, vaikai gauna batus, apatinius, žaislų. Vaikams yra pildomi elektroniniai bilietai, kad vaikai galėtų vykti į mokyklą, vaikų dienos centrą. Taip pat, vaikai du kartus į savaitę gauna maisto daavinį į namus.

Taigi, vaikams lankantiems vaikų dienos centrą ekonominė kokybė yra gerinama su kaupu. Vaikas atėjęs į vaikų dienos centrą gauna maitinimą, turi galimybę nusimaudyti, gauti švarius rūbus, higienos reikmenis.

Penktuoju interviu klausimu „*Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, higiena, sveika mityba)*“. Šiuo klausimu buvo siekta išsiaiškinti, kaip vaikų dienos centre, lankančių vaikų, yra gerinama fizinė sveikata (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Vaikų fizinės sveikatos gerinimo būdai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Higienos įgūdžių ugdymas	Pamokėlių organizavimas	„Vyksta pamokėlės apie higieną, vaikai yra mokomi praustis.“
	Higienos įgūdžių formavimas	„Mažiukus vaikus pratiname valytis dantis...“ „ < > pratiname rankas plauti prieš valgį.“ „Kas kažkiek laiko tikriname vaikų galvas, nes būna, kad vaikai užsikrečia utelėmis.“ „Pas mus yra tokia programa mažiesiems „Augu sveikas“, vaikai turi maudyti kas savaitę, jiems yra žymima, kas maudosi, o kas ne.“
Sveiko maisto teikimas	Šviežias maistas	„ < > nėra visiškai pilnai sveikos mitybos, maistas yra gaminamas šviežiai.“ „Vaikai gauna šviežią, šiltą maistą kiekvieną dieną...“ „ < > gaminamas šviežias maistas vaikams, stengiamės, kad kuo daugiau daržovių valgytų.“ „Vaikai patys gamina, daro šaltibarščius.“ „Darome vaikams salotas, nes vaikai nėra pratę jų valgyti...“
	Šiltas maistas	„Vaikai gauna karštą patiekalą, sriubą...“ „ < > pripratinome vaikus valgyti sriubas, tai yra labai teigiamas dalykas.“
Fizinio aktyvumo užtikrinimas	Sportiniai užsiėmimai	„ < > vaikai dažnai žaidžia judrius žaidimus, futbolą, būna fizinės estafetės...“ „Vaikai labai daug sportuoja, nes prie Santakos mes gyvename...“ „ < > berniukai žaidžia krepšinį, mergaitės važinėja riedučiais, su šokdynėmis

		šokinėja...“ „Vyksta įvairios sporto rungtynės mūsų sporto salėje...“ „Yra krepšinis, žiemą vaikai žaidžia stalo tenisą. Ateina pas vaikus Europos stalo teniso čempionė ir mokina vaikus žaisti...“ „ < > mes turime krepšinį, kurį išsivežame į kiemą ir žaidžiame, taip pat, stalo tenisą.“ „Vasarą būna kiek aktyviau, penktadieniais turime sportinių estafečių. Dar vasarą būna dieninės stovyklos.“
--	--	--

Remiantis respondentų atsakymais, galima teigti, jog fizinės sveikatos gerinimo būdai yra pakankamai gerai vykdomi. Vaikų dienos centre yra ugdomi higienos įgūdžiai, vedamos įvairios programos susijusios su higienos įgūdžių skatinimu. Nors vaikų dienos centre nėra subalansuota sveika mityba, tačiau vaikams maistas gaminamas vietoje iš šviežių produktų, stengiamasi į vaikų maisto racioną įtraukti kuo daugiau vaisių ir daržovių, sriubų. Aktyvia veikla vaikai užsiima kasdien. Taip pat yra rengiamos futbolo rungtynės, mokoma žaisti stalo futbolo, teniso. Kad vaikus sudomintų, pas juos atvyksta sportininkai ir veda vaikų užimtumą. Vaikai dalyvauja įvairiose estafetėse, stovyklose.

Taigi, vaikų fizinės sveikatos poreikiai yra pakankamai užpildyti, kad vaikas galėtų tinkamai augti ir vystytis. Tačiau vaikų dienos centre nėra atstovo, kuris suteiktų profesionalią sveikatos pagalbą. Tokiu atveju vaikas siunčiamas pas tėvus. Žvelgiant į vaikų dienos centro patalpas – jos vaikams yra pakankamai saugios. Vaikai yra mokomi, kaip elgtis saugiai, kad nesukeltų sau ir kitiems grėsmės.

Šeštuoju interviu klausimu „*Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?*“ siekiama išsiaiškinti, kaip vaikų dienos centre yra skatinama vaikų saviraiška (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Vaikų geros emocinės / psichologinės būklės užtikrinimas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Galimybės vaikų saviraiškai	Pagalba atskleidžianti vaikų talentus	„Yra iš dailės gimnazijos savanorės merginos, kurios veda darbelius... yra galimybė vaikams atrasti savo talentą“
	Edukacinė pagalba kūrybinėje veikloje	„Turime dailės užsiėmimus...“ „< > leidžia pasireikšti atliekant įvairius darbelius...“ „< > daromi darbeliai, piešiniai, prisistatymai, šokiai...“ „Mamos dienos, vaikai daro atvirukus kartu su mumis ir dailininke.“ „Siekiame, kad vaikas savo rankomis išmokytų padaryti dovanėlę...“ „Darėme darbelius iš molio, atvirukus kalėdinius ir

		velykinius.“
	Galimybė patirti savo darbų prasmę ir naudą	„Kas nori iš didesnių vaikų, gali pinti iš siūlų apyrankes ir mugės metu pardavinėti.“ „Didesni vaikai gali daryti atvirutes, pinti apyrankes ir jas pardavinėti, ruošti mugei...“

Remiantis respondentų atsakymais, galima teigti, jog vaikai, lankantys vaikų dienos centrą, turi tinkamas galimybes išreikšti save. Kiekvienas vaikas pagal savo poreikius gali atrasti sau patinkančią veiklą, užsiėmimą. Ypatingas dėmesys yra skiriamas meniniams sugebėjimams, dailei, darbams. Vaikus lanko dailininkė, tautodailininkė, kurios moko vaikus įvairių darbų. Taip pat vaikai gali šokti, klausytis muzikos, ruošti šventėms, dalyvauti konkursuose, mugėse.

Taigi, vaikų dienos centre yra skatinama saviraiška, kad vaikai savo rankomis išmokytų pasidaryti įvairius darbelius, kad atrastų tai, kas jiems patinka ir yra artima. Nėra daug būrelių įvairovės, tačiau pagal galimybes vaikai mokomi kuo įvairesniu užimtumu.

Septintuoju interviu klausimu „*Kokia emocinė/psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą*“ siekiama išsiaiškinti kokia emocinė ir psichologinė pagalba suteikiama vaikams, lankantiems vaikų dienos centrą (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Psichologinės pagalbos vaikams galimybės

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Psichologinė pagalba	Psichologės teikiama pagalba	„Psichologinę pagalbą suteikia psichologė, tačiau stengiamės padėti tiek, kiek mūsų kompetencijos leidžia.“ „ < > mokau tinkamo bendravimo, kaip išreikšti jausmus...“ „ < > užtikrinu vaikų psichologinę būseną, kaip jie jaučiasi...“
	Emocinė parama	„Momentinę emocinę pagalbą tikrai suteikiu sprendžiant įvairias situacijas.“ „Jeigu iškyla kokios problemos, tada mes konsultuojame, kalbamės su vaiku, kaip jis turėtų tinkamai elgtis.“ „Šiuo metu yra psichoterapeuto pagalba, kuris dirba kitoje įstaigoje...“ „ < > mes stengiamės suteikti šiltą žodį, priėmimą, apkabinimą...“ „Emocinius jausmus, savime aišku, mes pačios suteikiame, tą šilumą, meilę, priėmimą.“

	Vaiko savivertės kėlimas	„Vaikų labai žema savivertė, mes stengiamės pagirti, paskatinti vaiką, kad jo savivertė pakiltų...“
	Užsiėmimai tėvams	„Taip pat, yra psichologės grupiniai užsiėmimai tėvams.“ „Pas mus ateina psichologė, kuri per Mamyčių dieną užsiėmė su mamomis, vedė viktoriną...“

Tyrime dalyvavusių respondentų nuomone, vaikams, lankantiems vaikų dienos centrą, yra būtina psichologinė pagalba. Darbuotojos pastebi, kad vaikų savivertė yra labai žema, vaikai savimi nepasitiki. Psichologinę pagalbą daugiau suteikia psichologas, tačiau šiuo metu jis ateina pagal galimybes, gana retai. Psichologė teigė, jog darbas su vaikais turi būti nenutrūkstamas, bendravimas turėtų vykti palaipsniui. Socialinės darbuotojos, pedagogės neturi kompetencijos atlikti psichologinės pagalbos, tačiau jos vaikams suteikia momentinę emocinę pagalbą. Jeigu iškyla kokios problemos, darbuotojos jas sprendžia kartu su vaikais, moko, kaip reikia tinkamai elgtis. Taip pat, vaikus konsultuoja psichoterapeutas.

Taigi, galima teigti, jog vaikų dienos centre yra būtina psichologo pagalba, kuris rengtų grupinius užsiėmimus su vaikais ir jų tėvais. Tačiau psichologas samdomas pagal finansines galimybes. Nors psichologo pagalba galėtų būti ir dažnesnė vaikams ir jų tėvams.

Aštuntuoju interviu klausimu „Ką vaikai išmoksta, lankydami vaikų dienos centre? (Vaikų dienos centro nuopelnai)“ siekiama atskleisti, ką vaikai išmoksta lankydami vaikų dienos centre (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Vaikų asmeniniai ir socialiniai įgūdžių pokyčiai, kaip lankymosi vaikų dienos centre rezultatas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Vaikų asmeniniai pokyčiai	Gebėjimas geriau valdyti savo emocijas	„Vaikai po truputį išmoksta valdyti savo emocijas...“
	Geresnė savijauta	„ < > čia atsigauna, pailsi, atsipalaiduoja, jis visiškai kitaip pradeda jaustis...“
	Pasitikėjimas savimi	„Vaikų kalbėjimas aiškėja, patys vaikai labiau pasitiki ir priima mane...“ „Vaikai drąsiau išsako savo nuomonę...“
	Vertybiniai pokyčiai	„Pradeda suprasti pasaulį kitaip, kad ne vien tik yra alkoholis, kaip dažniausiai būna rizikos šeimose...“ „Yra vyresnių vaikų, kurie vaikus augina, negeria...“ „ < > gerbti vienas kitą...“ „Vaikai išmoksta ribų, taisyklių.“

	Higienos įgūdžių įgijimas	„Gerėja higienos įgūdžiai, suvokimas, kad reikia tvarkytis...“ „Mažiukai vaikai išmoksta... rankas plauti...“
Vaikų socialinių įgūdžių pokyčiai	Darbinių įgūdžių įgijimas	„ < > indų plovimo, sumuštinį pasidaryti, grindų plovimo, sągą įsisiūti, taip skatiname vaikų darbinius įgūdžius.“ „Skatiname vaikus, kad vaikai padėtų virėjai virtuvėje...“ „Vaikai mokosi tvarkytis, nes namie vaikai to nemokomi...“ „Lavinami gyvenimiški įgūdžiai.“
	Mokymosi motyvacijos atsiradimas	„ < > berniukas pasibaigė mokslus ir dabar jo specialybė yra virtuvės šefas...“ „ < > ruošiant pamokas yra didesnis susidomėjimas, jie labiau tiki savimi, jog jie gali įveikti užduotis.“ „ < > mergaitė įstojo į Kauno kolegiją, o kita mergaitė mokosi Kauno „Saulės“ gimnazijoje ir į VDU nori stoti.“ „Yra vaikų pas mus, kurie įstojo į gimnaziją, viena mergaitė yra įstojusi į dailės akademiją.“ „Viena mergaitė įstojo į socialinį darbą Kolpingo kolegijoje, o berniukas į maisto pramonę, sėkmingai dirba restorane...“ „Labai didelis pasiekimas, kad vaikai į gatvę neišeina, keli dirba užsienyje ar profesinėje mokosi.“
Vaikų bendravimo pokyčiai	Bendravimo įgūdžių įgijimas	„Gerėja bendravimo įgūdžiai...“ „Mažiukai vaikai išmoksta sveikintis, tvarkos laikytis.“ „Tik atėję vaikai išmoksta dirbti grupėje.“ „Mažiukai vaikai išmoksta sveikintis...“

Remiantis respondentų atsakymais, galima teigti, jog vaikų dienos centre vaikai įgyja socialinių įgūdžių. Vaikai išmoksta gyventi, gerėja jų higienos įgūdžiai ir kt. Mažiukai vaikai išmoksta elementarių dalykų, kaip plautis rankas, sveikintis. Labai svarbu, kad vaikams būtų ribos ir taisyklės, kurių jie turi laikytis. Vaikai čia atsigauna, pailsi, atsipalaiduoja, nesijaučia užguiti. Tuomet vaikai labiau pasitiki savimi, drąsiau išsako savo nuomonę. Didėja motyvacija mokytis, kažko siekti gyvenime.

Taigi, saugioje aplinkoje vaikas gali nebijoti reikšti savo minčių, jis gali būti, kuo nori būti ir jaustis priimtu. Vaikams labai svarbu matyti gerą pavyzdį šalia, tuomet vaikai stengiasi, suvokia daugiau nei tėvai jiems suteikia. Taip pat svarbu, kad vaikas žinotų savo taisykles,

jog būtų kontrolė. Vaiką reikia mokinti, kaip būti geru žmogumi, kaip gyventi ir tobulėti, kad kiti žmonės jį priimtų.

Devintuoju interviu klausimu „*Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?*“ siekiama atskleisti į ką vaikų dienos centro veikla yra labiausiai orientuota (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Vaikų dienos centro darbuotojų nuomonė apie vaikų elgesio gerinimo galimybes

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Emocinė parama	Vaiko asmenybės priėmimas	„Elgesys gerėja, jeigu vaikas jaučiasi priimtas.“ „< > nesvarbu, koks vaikas yra, mes jį privalome priimti tokį, koks jis yra...“ „Manau jei mylėsi vaiką, jis pats pasikeis, jo versti keistis nereikia.“
Edukacinė pagalba	Mokymas laikytis ribų ir taisyklių	„Stengiamės nustatyti ribas, kad vaikai žinotų savo atsakomybę, taisykles...“ „< > bendravimas yra žalingas, kenkiantis vienas kitam jį stabdyti ir paaiškinti, kaip reikia tinkamai elgtis.“ „< > yra reikalingos ribos ir elgesio taisyklės...“ „Kiekvienas vaikas atėjęs į vaikų dienos centrą pasirašo taisykles ir jų laikosi.“ „< > jeigu vaikai keikiasi, pas mus yra taisyklė, kad negalima, visi vaikai tai žino, tada vaikas atsiprašo, susigėsta.“
	Tinkamo pavyzdžio rodymas	„Svarbu yra geras darbuotojų, praktikantų pavyzdys, kad vaikai matytų, kaip reikia tinkamai bendrauti.“ „Mokome, kad vaikas gerbtų ir save, ir kitus vaikus.“
	Reagavimas į vaiko poelgius	„Reikia reaguoti į vaiko poelgius, jei nereaguosi, tuomet jis elgsis, kaip nori.“

Tyrime dalyvavusių respondentų nuomone, vaikus reikia priimti tokius, kokie jie yra. Darbuotojos mano, jei vaikas bus mylimas, matys gerą pavyzdį, vaikas pats pasikeis, jo paties keisti nereikia. Vaikų elgesys gerėja tuomet, kai jis jaučiasi priimtas, mylimas, svarbus. Vaikų dienos centre siekiama pagerinti vaikų vystymąsi. Reikia reaguoti į vaiko poelgius, kad jis pats suvoktų, jog netinkamai elgiasi. Akcentuojamos taisyklės, kurių turi laikytis vaikai, lankantys dienos centrą. Nustatyti taisykles labai svarbu, nes vaikai iš rizikos šeimų neturi taisyklių, kurios nustatytų ribas, kad negalima keiktis, muštis, jog reikia vieni kitus gerbti.

Taigi, siekiama ištaisyti vaikų, kurie gyvena rizikos šeimoje, emocines, mokslo spragas,

psichologines problemas. Siekiama, kad vaikas augtų ir bręstų bei ugdytų tinkamus įgūdžius, kad vaikas gyvenime jaustųsi priimtas, reikalingas. Labai svarbu vaiką ugdyti nuo mažumės, kol jis dar nėra pilnai susiformavęs.

Paskutiniuoju interviu klausimu „*Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę*“ siekiama atskleisti pagrindines vaikų dienos centro veiklas, kurios pagerina vaiko gyvenimo kokybę (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Pagrindinės vaikų dienos centro veiklos, kurios gerina vaikų gyvenimo kokybę

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Sveiko maisto teikimas	Šviežias maistas	„ < > maitinimas, nes dauguma mūsų vaikų namie neturi ką valgyti...“
Socialiniai ryšiai / aplinka	Organizuojamas vaikų laisvalaikis	„ < > vaikams yra svarbu aktyvus laisvalaikis, sportas.“ „ < > dailė, pas mus ateina dailės mokytoja, kuri mokina vaikus įvairių darbelių...“
Psichologinė pagalba	Emocinė parama	„Vaikams labiausiai reikia priėmimo, supratimo...“ Labai svarbu saugi aplinka, kad vaikas jaustųsi gerai, galėtų išsikalbėti.“ „Vaikas turi jaustis priimtas ir, kad jis yra ypatingas. Taip pat, mūsų ryšys su tėvais...“
	Bendravimo įgūdžių įgijimas	„Bendravimo, tvarkymosi, asmeninis kontaktas su vaiku, darbas grupėje...“ „ < > vaikų išmokymas dirbti grupėje.“
	Užsiėmimai tėvams	„ < > darbas su šeima yra labai svarbu...“

Apibendrinus respondentų interviu atsakymus, galima teigti, kad visos veiklos yra reikalingos ir svarbios vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą. Vaikų dienos centro darbuotojų manymu pagrindinės sritys yra: fizinė sveikata, socialiniai ryšiai ir aplinka bei emocinė – psichologinė būklė. Svarbu ugdyti higienos įgūdžius, kad vaikas išmoktų nusiprausti, prižiūrėti save. Labai svarbu, jog vaikų dienos centre vaikai gauna šilto maisto, nes dažnas atvejis, kad namie vaikas valgyti neturi. Kalbant apie vaikų laisvalaikį, per organizuojamas veiklas vaikai daugiausiai susibendruoja, gali išreikšti save, atsipalaiduoti, ugdyti save. Minėta prieš tai, jog vaikams būtinas priėmimas, kad vaikas jaustųsi saugioje aplinkoje, galėtų išsikalbėti. Beje, ryšys su tėvais, taip pat, labai svarbus, tuomet, vaikai labiau stengiasi, sustiprėja vaikų ryšys su tėvais. Vaikas išmokęs dirbti grupėje geba geriau pažinti save, valdyti savo jausmus.

Taigi, vienos veiklos papildo kitas. Kiekviena veikla yra svarbi ir prisideda prie vaiko gyvenimo kokybės gerinimo. Vaikui reikia skirti daug dėmesio, kurio jis negauna iš tėvų. Daug dirbant su vaiku, galima jį nuvesti gera linkme. Vaikui reikia paaiškinti, kas yra tikros vertybės ir kaip reikia gyventi, kad gyvenimas būtų pilnavertis.

3.3. Tyrimo rezultatų aptarimas

Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti vaikų dienos centrų lankančių vaikų gyvenimo kokybės gerinimo galimybes. Išanalizavus mokslinę literatūrą, nustatytos pagrindinės gyvenimo sritys: materialinė gerovė, psichologinė / emocinė būklė, fizinė sveikata ir socialiniai ryšiai. Pagal šias sritis vaikų dienos centre yra siekiama pagerinti vaikų gyvenimo kokybę.

Teorinėje dalyje aptariami pagrindiniai vaikų dienos centrų veiklos tikslai:

- 1) Integracija,
- 2) šeimos stiprinimas,
- 3) pagalba ir parama,
- 4) vaikų ugdymo ir užimtumo organizavimas.

Vaikų dienos centro darbuotojai stengiasi vaikams suteikti visavertę pagalbą, kad patenkintų vaikų poreikius. Vaikų dienos centruose ypač daug dėmesio skiriama individualiam socialiniam darbui su rizikos grupės vaikais. Vaikų veikla, tai būdas žadinti vaikų kūrybingumą, padėti atsiskleisti jų gabumams bei išplėsti vaikų gyvenimo suvokimą ir patyrimą. Tačiau pagal tyrimų rezultatus, darbuotojų santykis su tėvais nėra labai artimas. Darbas su šeima reikalauja ilgo ir tęstinio darbo.

Apibendrinant tyrimo duomenis galima teigti, jog:

- Vaikų dienos centro darbuotojams labai svarbu palaikyti artimus ryšius su vaiku ir jo tėvais. Siekiama mažinti vaikų ir šeimų socialinę atskirtį. Be to palaikyti ryšius su kitomis institucijomis, labai svarbu bendradarbiauti ir keistis turima informacija, siekiant bendro tikslo, vaikų gerovės.
- Vaikai iš rizikos šeimų, kurie lanko vaikų dienos centrą, jų motyvacija ir pažangumas mokytis pagerėja. Galima matyti akivaizdžius pokyčius, tačiau tai reikalauja daug metų darbo ir pastangų.
- Organizuojamas socialiai reikšmingas vaikų laisvalaikis ir užimtumas bei vaikų ugdymas, užtikrinti jo integraciją į visuomenę, gyvenimo kokybę, laimingą vaikystę ir ateitį.
- Vaikų dienos centro pagalba orientuota į vaiko akademinių netolygumų mažinimą, vertybių ugdymą, socialinių gebėjimų tobulinimą bei turiningą laisvalaikio leidimą.
- Didelis dėmesys skiriamas vaikų maitinimui, higienai ir fizinei sveikatai.

- Vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką per įvairias veiklas. Vaikams yra geros galimybės ugdyti save ir atrasti savo pomėgius, talentus. Su vaikais stengiamasi dirbti individualiai.
- Suteikiama pagalba ir parama labiausiai pažeidžiamoms vaikų ir šeimų grupėms (socialinė, pedagoginė, psichologinė);
- Vaikai lankydami vaikų dienos centrą išmoksta labai daug gyvenimui reikalingų socialinių įgūdžių. Vaikams daugiau laiko praleidus vaikų dienos centre, jų elgesys ir supratimas ima keistis į gerąją pusę.
- Vaikų gyvenimo kokybę vaikų dienos centre pagerina visos vykdomos veiklos. Svarbu tai, jog vaikai atėję į vaikų dienos centrą gali būti išklaustyti, priimti. Taip pat bendrauti su kitais vaikais, naudotis visomis priemonėmis ir paslaugomis, kurias suteikia vaikų dienos centre nemokamai

IŠVADOS

1. Kiekvienas asmuo gyvenimo kokybės sąvokai gali suteikti savo prasmę, tačiau moksle gyvenimo kokybė turi būti konkrečiais rodikliais išreiškiama ir matuojama sąvoka, susijusi su visuomenės gerove konkrečioje šalyje. Išskiriamos pagrindinės žmogaus gyvenimo kokybės sritys: materialinė gerovė, fizinė sveikata, psichologinė / emocinė būklė, ir socialiniai ryšiai. Gyvenimo kokybė yra neatsiejama nuo ekonomikos, priklauso nuo valstybės vykdomos ekonominės politikos ir

išteklų paskirstymo bei savo ruožtu pati daro įtaką šalies ekonomikos vystymuisi. Gerinant socialinės paramos šeimoms ir vaikams sistemą, įgyvendinamos svarbios kryptys: ekonominės socialinės aplinkos kūrimas mažinant nedarbą, paramos šeimoms ir vaikams sistemos tobulinimas, šeimų atsakomybės už šeimos gerovę didinimas, palankių sąlygų šeimoms kūrimas sprendžiant būsto problemas bei pašalpų šeimoms derinimas. Pajamų stygius labiausiai daro įtaką šeimos fizinei ir psichologinei gyvenimo kokybės sričiai, todėl teikiama pinigine socialine pagalba, siekiant gerinti šeimos ir vaiko gyvenimo kokybės poreikius. Tačiau šiuo metu Lietuvoje ypač skiriamas dėmesys ir dvasinei, moralinei gerovei, kuris svarbus užtikrinti visavertį gyvenimą.

2. Šeima, kuri nepajėgia įveikti iškilusių problemų, tampa pažeidžiama, neatlieka savo funkcijų ir labiau jaučia socialinės rizikos veiksnių įtaką. Tokioje šeimoje vienas ar net keli šeimos nariai piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis medžiagomis, yra priklausomi nuo azartinių lošimų ar dėl turimos negalios, skurdo, socialinių įgūdžių stokos, negali arba nemoka prižiūrėti vaikų. Naudoja psichologinį smurtą, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą dažnai panaudoja ne šeimos interesams. Šiuo metu daugėja vaikų, kurie gyvena su vienu iš tėvų, bei daugėja vaikų augančių išsiskyrusiose šeimose, padaugėjo prievartą patyrusių ir apleistų vaikų. Pagrindinis vaikų dienos centrų tikslas padėti socialinės rizikos šeimoms ir jas išsaugoti, kad vaikas liktų artimoje aplinkoje saugus ir mylimas. Vaikų dienos centre vaikai turi galimybę tenkinti socializacijos ir lavinimosi poreikius, gauti reikalingą fizinę ir dvasinę pagalbą. Siekiama, kad būtų galima padėti disfunkcinei šeimai tapti saugia, pastovia ir užtikrinančia jos narių gerovę. Svarbu bendradarbiauti ir bendrauti su kitomis institucijomis, kurios teikia pagalbą vaikui iš rizikos šeimoms.

3. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad vaikų, lankančių vaikų dienos centrą, gyvenimo kokybės gerinimo galimybių yra labai daug. Pagal gyvenimo kokybės sritis: materialinę gerovę, fizinę sveikatą, psichologinę / emocinę būklę ir socialinius ryšius, vaikų dienos centrų darbuotojai suteikia pagalbą rizikos šeimoje augančiam vaikui. Dienos centre šios sritys yra ugdomos užsiėmimų, įvairių veiklų metu, pamokų ruošos metu, bendravimu ir bendradarbiavimu su darbuotojais bei savanoriais. Vaikams organizuojami įvairūs užsiėmimai, būreliai, švenčiamos šventės, rengiamos išvykos, ekskursijos. Taip pat vaikams suteikiama materiali parama: vaikai gauna maitinimą, rūbų, žaislų, higieninių priemonių, galimybę nusiprausti. Moralinė pagalba yra suteikiama, bet daugiau emocinė darbuotojų pagalba, vaiko priėmimas, nes psichologo paslaugos nėra intensyvios ir priklauso nuo finansinių aplinkybių. *Pastebimi pokyčiai vaiko ir šeimos gyvenime*: pagerėja vaikų psichinė ir fizinė sveikata, pagerėja vaikų bendravimo įgūdžiai, pasitikėjimas savimi ir savo vertės suvokimas, užkertamas kelias vaikų nepriežiūrai, ugdomi tėvystės įgūdžiai. Pagerėja vaikų mokymosi motyvacija ir mokymosi rezultatai. Mokytojai pastebi, kad vaikai tapo atviresni, kūrybingesni, mandagesni, aktyvesni pamokose. Vaikai ir šeimos drąsiau dalyvauja bendruomenės ir visuomenės gyvenime, kultūriniuose renginiuose ir kitose veiklose. Beje, padidėja tėvų atsakomybė už vaikus, keičiasi auklėjimas, stiprėja vaikų ir tėvų

santykiai, tačiau visi šie pokyčiai reikalauja daug metų darbo ir pastangų. Vaikų dienos centrų steigimas įtakoja socialinės rizikos šeimų mažėjimą tose savivaldybėse, kur jų įsteigta daugiau, bei pagerina tokių šeimų vaikų bei jų tėvų tarpusavio santykius.

REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos skirtos vaikų dienos centrų darbuotojams, dirbantiems su rizikos šeimomis ir jų vaikais:

1. Ypatingą dėmesį reikia skirti teigiamų šeimos modelių kūrimui vaikystėje, rūpintis rizikos šeimos vaikų dienos užimtumo lankymu. Reikėtų stengtis padėti ir pačiai šeimai tvarkytis su

priklausomybėmis. Tai galėtų būti nukreipimas gydytis, dalyvauti anoniminėse alkoholikų grupelėse, savitarpio pagalbos grupelėse, įvairiuose projektuose ir kt.

2. Stiprinti ar atgaivinti rizikos šeimų ryšius su tėvais, broliais, seserimis, artimais žmonėmis. Viena svarbi socialinio darbo veiklos sričių yra šeima. Tam būtų tikslinga organizuoti šviečiamojo pobūdžio užimtumą tiek pačioms rizikos šeimoms, tiek artimiausiems jų šeimos nariams – tėvams, bei broliams ar seserims. Tokie užsiėmimai galėtų padėti mokytis bendrauti su įvairiais žmonėmis, suteiktų žinių kaip plėsti socialinių ryšių tinklą.

3. Reikia skatinti teigiamą sąveiką su šeimos aplinka, nes yra pastebima, kad blogai funkcionuojančios šeimos patiria stresą dėl reikiamos socialinės paramos stokos, dėl materialinių, socialinių bei psichologinių sunkumų, kuriuos sukelia supanti aplinka.

4. Siekti įgyti reikiamą vadybinę kvalifikaciją, ieškoti kuo daugiau ir įvairesnių finansavimo šaltinių ir dalintis tarpusavyje su kitais darbuotojais bei institucijomis patirtimi.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Bagdonavičius, J. (2005), *Socialinės sferos sociologija: teorinis – metodologinis aspektas*. Vilnius: VPU.
2. Bajoriūnas Z. (1997). *Šeimos edukologija*. Vilnius: Jošara.
3. Berns R. M. (2009). *Vaiko socializacija*. Vilnius: UAB Poligrafija ir informatika.

4. Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. *Gyvenimo kokybės kompleksinio vertinimo metodologinės problemos*. Vilnius: 2012, Geografijos metraštis 45.
5. ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas (2014). [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015 kovo 22 adresu: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2013MVP/Skurdo_vertinimas_galutine_ataskaita.pdf
6. Ignatovičienė S., Žukauskienė R. *Rizikos grupės vaikai: metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerijos leidybos centras. 1999. p. 22.
7. Indrašienė V. (2004). *Socialinio ugdymo technologijos : mokomoji knyga*. Vilnius: Baltos lankos.
8. Janušauskaitė, G. (2008). *Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės*. Filosofija. Sociologija. T. 19. Nr. 4, p. 34–44.
9. Jonutytė I. (2007). *Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
10. Kairys A., Bagdonas A., Liniauskaitė A., Pakalniškienė V. *Lietuvos gyventojų reprezentatyvios imties psichologinės gerovės struktūra*. Psichologija 2013, 48.
11. Kanopienė, V. (2001). *Gyventojai, sveikata ir sveikatos politika*. Rimkutė J. (Red.) *Žmogaus socialinė raida*. Vilnius. Homo Liber. p. 61–78.
12. Kondrotaitė G. *Socialinės rizikos šeimos Lietuvoje: atvejo studija*. Filosofija. Sociologija. Kaunas: 2006. Nr. 4. p. 55–60.
13. Konvencija dėl vaiko teisių. *Žmogaus teisės: Tarptautinių dokumentų rinkinys*, 2006.
14. Krutulienė S. *Gyvenimo kokybė: sąvokos apibrėžimas ir santykis su gero gyvenimo terminais*. Vilnius: Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas 2012, 3 (2).
15. Kuzmickas B. (2001). *Laimė, asmenybė, vertybės: monografija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
16. Kvieskienė G. (2005). *Pozityvioji socializacija: monografija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
17. Leliūgienė I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija.
18. Litvinienė J. (2002). *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidyba.
19. LR išmokų vaikams įstatymas, 17 straipsnis // Valstybės žinios, 2004 Nr. 88-3208.
20. LR seimas. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija // Valstybės žinios, 1995. Nr. 60 – 1501. [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015 kovo 29 adresu: http://www.ivaikinimas.lt/document_db/tfiles/113.htm

21. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas. „Dėl darbo su socialinės rizikos šeimomis metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. A1-207.
22. Malinauskas R. (2011). *Rizikos grupės vaikų socialiniai įgūdžiai*. Kaunas: LKKA.
23. Masiliauskienė E., Griškutė V. *Vaikų dienos centrų teikiamos pagalbos rizikos šeimų vaikams kontekstų empirinis tyrimas. Mokytojų ugdymas*. Šiauliai: 2010. Nr. 14 (1). p. 138 – 155.
24. Merfeldaitė O., Piliavecias A., Zaivej S., Uscila R., Kanapinskaitė J., Railienė A., Kvieskienė, G. *Vaikų, iškrentančių iš bendrojo lavinimo sistemos, skaičiaus mažinimas: prevencinių grupių veikla ugdymo institucijose. Mokomoji knyga*. Vilnius: Baltijos kopija, p. 234, 2007.
25. Milaševičiūtė V. Pukelienė, V., Vilkas E. *Indeksas gyvenimo kokybei matuoti: analizė, vertinimas ir tyrimas Lietuvos atveju // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 39, Kaunas, 2006.
26. Miškinis K. (2006). *Šeima pasaulio šalių kultūrose*. Vilnius: UAB Karminas.
27. Navaitis G. (1999). *Lietuvos šeima : psichoterapinis aspektas*. Vilnius: Tyto alba.
28. Oficialiosios statistikos portalas, [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 balandžio 24 adresu: <https://osp.stat.gov.lt>
29. Orlova U. L., Gruževskis B. *Sociologija ir socialinė politika sąvokos: „gyvenimo kokybė“ raidos tendencijos*. Vilnius: 2012, 11(1), p. 7–18.
30. Petraitienė J., Stankelienė J., Stepanova K., Stasiūnaitė L., Valickienė J., Montrimienė V. (2006). Metodinės rekomendacijos vaikų dienos centrų darbuotojams socialinio darbo su šeima klausimais. Vilnius.
31. Petružytė D. *Kliento savirealizacija kaip socialinio darbo tikslas: pagalbos teikimo organizavimo galimybės*. Vilnius, ISSN 1392-3137. Tiltai, 2013, 4.
32. Poviliūnas A., Žiliukaitė R., Beresnevičiūtė V. (2012). *Profesinės veiklos lauko tyrimas*. Vilnius: Kriventa.
33. Rakauskienė O. G. (2011). *Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybė: dvidešimt metų rinkos ekonomikoje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 360 p.
34. Rapley M. (2003). *Quality of Life Research: A critical introduction // Quality of Life Research* 13, p. 1021 – 1024.
35. Respublikinė mokslinė-metodinė konferencija. *Socialinė pagalba rizikos grupės vaikams // Programa ir pranešimų tezės*. Kaunas: 2005.
36. Sagatys G. (2006). *Vaiko teisė į šeimos ryšius: Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos įgyvendinimas Lietuvoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
37. Servetkienė, V. *Gyvenimo kokybė Lietuvoje: subjektyvus situacijos vertinimas ir realybė // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2012. 4 (28). p. 20 – 35.

38. Socialinių paslaugų įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 17 – 589. [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015 kovo 1 adresu:
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=270342&p_query=&p_tr2=
39. Staškutė, I. *Su sveikata susijusios gyvenimo kokybės samprata, stebėsenos ir vertinimo metodai bei reikšmė sveikatos politikoje*. Vilnius: 2014. 1(6) p. 7–19
40. Stripeikis O., Bakšytė, S. *Šeimos verslo įmonių valdymo ypatumai*. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2011. Nr. 2 (26). Research papers.
41. *Šeimos krizių prevencija, socialinės ir psichologinės pagalbos būdai* (2008). Vilnius: Lodvila.
42. *Šeimos krizių prevencija. Socialinės ir psichologinės pagalbos šeimai būdai* (2008). Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
43. Tamutienė I. (2001). *Žmogaus socialinės raidos matavimai*. Vilnius: Homo Liber.
44. Udzila J. V. *Tėvystės fenomenas: metodologija ir praktinis taikymas / filosofiniai tyrinėjimai*. Vilnius: Žmogus ir žodis, 2012. IV
45. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2014 metų veiklos ataskaita, Nr. 5-2. [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 gegužės 7 adresu:
http://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/2014%20M_%20VEIKLOS%20ATASKAITA%202015-03-18.pdf
46. World health organization (1997). *Measuring quality of life*. [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 gegužės 6 dieną adresu: http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf

Vieta	Šalis	Gyvenimo kokybės indeksas (GKI) vertė 2013	Vidutinė gyvenimo trukmė, 2013	Vidutinė mokymosi trukmė (metais), 2012	Mokymosi metai, 2012	Bendros nacionalinės pajamos (BNP) 1 gyvetojui (2011 PPP \$), 2013	Gyvenimo kokybės indeksas (GKI) Vertė, 2012	Šalių vietos pokyčiai 2012-2013
--------------	--------------	---	---------------------------------------	--	-----------------------------	---	--	--

PRIEDAI

1	Norvegija	0.944	81.5	12.6	17.6	63,909	0.943	0
2	Australija	0.933	82.5	12.8	19.9	41,524	0.931	0
3	Šveicarija	0.917	82.6	12.2	15.7	53,762	0.916	0
4	Olandija	0.915	81.0	11.9	17.9	42,397	0.915	0
5	JAV	0.914	78.9	12.9	16.5	52,308	0.912	0
...	...	-	-	-	-	-	-	-
33	Estija	0.840	74.4	12.0	16.5	23,387	0.839	0
35	Lietuva	0.834	72.1	12.4	16.7	23,740	0.831	1
35	Lenkija	0.834	76.4	11.8	15.5	21,487	0.833	-1
...	...	-	-	-	-	-	-	-
48	Latvija	0.810	72.2	11.5	15.5	22,186	0.808	0

PRIEDAS Nr. 1

PRIEDAS Nr. 2

Interviu klausimai

1. Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)
2. Ar stebite vaikų pokyčius, kurį laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?
3. Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)
4. Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė)
5. Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, higiena, sveika mityba)
6. Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?
7. Kokia emocinė/psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą?
8. Ką vaikai išmoksta, lankydamiesi vaikų dienos centre? (Vaikų dienos centro nuopelnai)
9. Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?
10. Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę?

PRIEDAS Nr. 3

Interviu nr. 1

1. *Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)*

Su tėvais tenka kontaktuoti, bet ne tiek, kiek socialinis darbuotojas kontaktuoja, aš daugiau auklėju vaikus, padedu ruošti namų darbus. Dažniausiai bendraujama su vaikais per užsiėmimus. Apskritai tarp vaikų turi būti glaudus socialinis ryšys, bandome atrasti įvairius variantus. Su vienais vaikais lengviau susikalbame, o su kitais kiek sunkiau. Kadangi pas mus daug savanorių, su praktikantais turime susitikimus, per kuriuos aptariame vaikų dienos centre kilusias situacijas, sprendžiame problemas. Daugiau socialinius ryšius palaikome su socialinių paslaugų centru, Pastoge, su tomis institucijomis, kurios teikia socialinę pagalbą. O retesni atvejai, kada mokykla kreipiasi į mus.

2. *Ar stebite vaikų pokyčius, kurį laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?*

Manau, tikrai pagerėjo, tačiau yra visokių vaikų, yra vienetai, kurie neįsivaizduoja kitaip gyvenimo ir nėra noro kažką keisti. Kuo anksčiau vaikai ateina į dienos centrą, tuo greičiau mes su vaikais padarome pažangą. Vaikai patys pradeda norėti kažko daugiau, ne tik gyventi kaip jų tėvai, kurie gyvena iš pašalpų ir siekti aukštesnių tikslų. Pokyčių yra tikrai ne vienas, yra mergaitė, kuri visada sakė, kad ji gyvens visada tik iš pašalpų, jai nieko nereikia. Šiuo metu ji yra atsidūrusi Pastogėje, nes tėvai turi problemų. Tačiau, keik kalbėjome su Pastogės darbuotojais, pas mergaitę atsirado tikslų, atsirado noras eiti į mokyklą ir motyvacija visai kitokia. Jai 14 metų.

3. *Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)*

Kiekvieno mėnesio paskutinį ketvirtadienį švenčiame vaikų gimtadienius. Taip pat, švenčiame šventes: Mamyčių dieną, Kalėdas, Velykas. Turime tokį ritualą, prieš valgį meldžiamės, nes mes esame katalikiškas vaikų dienos centras. Jeigu kalbant konkrečiai apie vaikų veiklą organizavimą, mes pačios auklėtojos sugalvojame, o direktorė patvirtina. Labai daug prisideda ir padeda praktikantai, savanoriai, būna, kad ir kitos institucijos prisideda. Birželio 1 dieną bus vaikų gynimo diena, mes kiekvienais metais važiuojame į Palemoną ir švenčiame. Būna labai linksma, vedame įvairias estafetes. Taip pat yra išvykos į filmus, taip pat šalia mūsų yra Santaka. Vasarą dažniausiai vykstame į stovyklą su vaikais, tačiau viskas priklauso nuo finansinių galimybių. - *Ar vaikų tėvai kurių nors pinigų dalimi prisideda?* Didžiąją dalį gauname paramos, o jeigu pritrūkstą pinigų – paprašome tėvų bent kelionei. Jeigu daugiavaikė šeima, tai imame mažesnę sumą, nes tikrai nepigu būtų išleisti.

4. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė, aplinka)*

Vaikai yra maitinami du kartus per dieną, turi galimybę išsimaudyti, duodame naujus rūbus, rankšluosčius, pagal vaikų poreikį. Turime įvairių higieninių priemonių: dantų šepetėliai, dušo želė,

viską, ko reikia higienai mes suteikiame. Kiekvieną savaitę antradienį ir ketvirtadienį mes duodame maisto banko davinį, maistą vaikai parsineša į namus. Taip pat pildome elektroninius bilietus, tie kurie geriausiai lanko vaikų dienos centrą, priklauso vienam šeimos nariui. Manau, vaikai leidžia laiką tikrai geros, didelėse patalpose, kokių tikrai neturi kiti vaikų dienos centrai. Galėčiau teigti, kad mūsų patalpos tikrai geros būklės ir vaikams pritaikytos.

5. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, sveika mityba)*

Pas mus nėra visiškai pilnai sveikos mitybos, maistas yra gaminamas šviežiai. Vaikai gauna karštą patiekalą, sriubą. Kalbant apie sportą, vaikai dažnai žaidžia judrius žaidimus, futbolą, būna fizinės estafetės. Patys vaikai yra labai aktyvūs ir nori judėti.

6. *Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?*

Pirmiausia turime dailės užsiėmimus, kuriuos veda dailininkė. Vaikams leidžia pasireikšti atliekant įvairius darbelius. Stengiamės, kad vaikai patys siūlytų, ką jie nori veikti, žinoma yra ir mūsų suplanuota dienotvarkė. Leidžiame, kad vaikai patys pasakytų, ko nori, kad nesijaustų užguiti.

7. *Kokia emocinė / psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą?*

Psichologinę pagalbą suteikia psichologė, tačiau stengiamės padėti tiek, kiek mūsų kompetencijos leidžia. Momentinę emocinę pagalbą tikrai suteikiu sprendžiant įvairias situacijas.

8. *Ką vaikai išmoksta, lankydami vaikų dienos centre? (Vaikų dienos centro nuopelnai)*

Vaikai po truputį išmoksta valdyti savo emocijas, gerbti vienas kitą. Pradedą suprasti pasaulį kitaip, kad ne vien tik yra alkoholis, kaip dažniausiai būna rizikos šeimose. Vaikas yra pats kaip asmenybė, jis nėra koks „šuniukas“. Vaikui dienos centre yra tikrai naudinga, nes jis čia atsigauna, pailsi, atsipalaiduoja, jis visiškai kitaip pradeda jaustis. Pradedą norėti eiti į mokyklą. Matau labai daug plusų.

9. *Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?*

Stengiamės nustatyti ribas, kad vaikai žinotų savo atsakomybę, taisykles. Nes vaikas namie neturi nei taisyklių, jam viskas yra leidžiama.

10. *Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę?*

Pagrindiniai: Higienos užsiėmimai, maistas. Vaikams labiausiai patinka sporto užsiėmimai ir žaidimai, kurie būtų susiję su psichologija.

Interviu nr. 2

1. Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)

Stengiuosi išlikti vaikams psichologe, kad vieni kitus gerbtume. Palaikau draugiškus ryšius, bet ne per daug draugiškus, visgi tam tikros ribos turi būti. Dabar kaip tik atlikau vienos mergaitės psichologinį vertinimą, kontaktavau su jos mama. Taip pat yra palaikomos tėvų grupės. Su tėvais stengiamasi kuo daugiau kontaktuoti. Ateityje matau, kad yra būtina kontaktuoti su tėvais, nes tik tada galima tikėtis kažkokių pokyčių. Bent šiuo metu nepalaikau ryšių su mokykla. Vaikų psichologinę brandą, gerą vystymąsi, sėkmingą prisitaikymą visuomenėj ir aplinkoj, galima užtikrinti kartu bendradarbiaujant su jų artima aplinka.

2. Ar stebite vaikų pokyčius, kuri laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?

Pastebėjau, kad reikia nuolatinio darbo su vaikais. Kai pagalba yra tęstinė ir nuosekli jaučiasi progresas. Su vaikais reikia nuolatinio darbo. Jei padrąsini vaikus, jie labiau pasitiki savimi, didėja motyvacija mokytis.

3. Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)

Pastebėjau, jog yra dienotvarkė, kuri yra surašoma ant lentos, kada ir kas bus vykdoma. Tikiu, kad tai vaikams suteikia aiškumo, saugumo, kai žinai iš anksto kada ir kas vyks, nes dažnai vaikams trūksta nuoseklumo, taisyklių. Organizuojami įvairūs užsiėmimai, vyksta stalo futbolo turnyrai, einama žaisti į Santaką futbolą. Užsiėmimų netrūksta, vykdomi įvairūs darbeliai, pamokų ruošia. Yra suteikiama speciali pagalba ruošiant namų darbus. Manau, vaikai tikrai turi ką veikti.

4. Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė, aplinka)

Vaikai gauna maitinimą, du kartus į dieną. Žinau, jog atėjus tėvams, su darbuotojais gali susitarti kažką sutvarkyti vaikų dienos centre ar išplauti ir už tai jie gauna maisto davinį. Man patinka, kad nėra tiesiog duodama, o reikia užsidirbti. Kaip yra sakoma: „Duok ne žuvį, o meškerę“. Vaikai gauna drabužių, žaislų, higienos reikmenis. Po maisto vaikai virtuvėje susitvarko patys. Žinoma, patalpos galėtų būti geresnės, labiau pritaikytos, patogesnės, tačiau, pradėjus dirbti mane maloniai nustebino, nes patalpų yra daug, erdvės yra daug. Svarbiausia, jog yra dušas, laisvalaikio kambariai, kompiuteriai.

5. Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, sveika mityba)

Yra subalansuotas maistas, yra tinkamas vaikams. Visi užsiėmimai yra labai aktyvūs. Ėjimas į Santaką, aktyvi veikla pritaikyta vaikams.

6. *Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?*

Užsiėmimų metu daromi darbeliai, piešiniai, prisistatymai, šokiai, per tai jie save gali išreikšti.

7. *Kokia emocinė/psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą?*

Vaikai visada gali kreiptis, taip pat gali kreiptis ir vaikų tėvai. Užtikrinu vaikų psichologinę būseną, kaip jie jaučiasi, taip pat, mokau tinkamo bendravimo, kaip išreikšti jausmus. Žinoma, emocinę pagalbą taip pat suteikia socialinės darbuotojos. - *Kiek kartų ateinate į vaikų dienos centrą?* Šiuo metu ateinu tris kartus į savaitę, ateity, manau, bus dažnesni apsilankymai, galbūt trumpesni, bet dažnesni, kad vaikai mane rastų, kai yra reikalinga pagalba. - *O kaip dažnai vaikai pas Jus ateina?* Gana dažnai, nors maniau, kad vaikai bus nedrąsūs, neprisileis, bet nuo pat pirmos dienos vaikai ateina. Apžiūri mano kabinetą, žaidžia, pasakojasi. Kartais vaikai ateina ir po vieną. Pastebiu, kad vieni vaikai ateina dažniau, o kiti rečiau. - *O kurie vaikai ateina dažniausiai?* Dažniausiai vaikai ateina drąsesni, kurie nori sau padėti, kurie yra jaunesni, o vyresnieji vengia čia ateiti.

8. *Ką vaikai išmoksta, lankydami vaikų dienos centre? (Vaikų dienos centro nuopelnai)*

Jaučiasi pokytis, nors čia dirbu visai neseniai. Pavyzdžiui, ruošiant pamokas yra didesnis susidomėjimas, jie labiau tiki savimi, jog jie gali įveikti užduotis. Vaikų kalbėjimas aiškėja, patys vaikai labiau pasitiki ir priima mane. Vaikai drąsiau išsako savo nuomonę. Gerėja bendravimo įgūdžiai, nes mato, kad galima gražiai bendrauti. Gerėja higienos įgūdžiai, suvokimas, kad reikia tvarkytis, nes namuose to vaikų nemoko, kad reikia palaikyti tvarką, reikia prižiūrėti save. Vaikų dienos centre mokama įgūdžių, kurių vaikai negauna namuose.

9. *Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?*

Svarbu yra geras darbuotojų, praktikantų pavyzdys, kad vaikai matytų, kaip reikia tinkamai bendrauti. Vaikai dažniausiai kopijuoja šalia esančius vyresnius žmones. Reikia stebėti, kaip bendrauja vaikai, jeigu bendravimas yra žalingas, kenkiantis vienas kitam jį stabdyti ir paaiškinti, kaip reikia tinkamai elgtis.

10. *Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę?*

Sunku išskirti, nes manau, kad reikia visų veiklų. Nes vienos veiklos be kitų prarastų prasmę. Vienos veiklos papildo kitas: Grįžus po mokyklos, reikia pavalgyti, išsiplauti indus, paruošti pamokas, pailsėti.

1. Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)

Dirbu aš būtent su socialinės rizikos šeimų vaikais ir jų tėvais. Kaip yra sakoma: „Be tėvų – nebūtų vaikų“, tai mes bendradarbiaujame kartu su tėvais, palaikome kontaktą. Kadangi besilankantys vaikai yra būtent iš socialinės rizikos šeimų. Mes užmezgame kontaktą su tėvais ir lankomės jų namuose. Stebime būtent vaikų situaciją namie, kokios yra sąlygos, ką tėvai veikia ir kaip gyvena iš tikrųjų. Glaudžius ryšius palaikome ir su mokyklomis: daugiausiai mūsų vaikų yra Lozoraičio mokykloje, yra kontaktas ir bendradarbiavimo sutartis. Taip pat Veršų mokykla, Domeikavos gimnazija ir Dobkevičiaus mokykla. Mes su mokyklų auklėtojais dalinamės informacija apie mūsų vaikus, kaip jiems sekasi mokslai ir kokios pagalbos jiems reikia.

2. Ar stebite vaikų pokyčius, kurį laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?

Tikrai yra daug pokyčių. Mes turėjome labai mikčiojantį vaiką, jam kalbant buvo sunku kalbėti, nes jis užsikirsdavo. Palaipsniui, vaikui bendraujant su kitais vaikais, vaikas gana švariai pradėjo kalbėti. Manau, kad nuslinko emocinė įtampa. Kitas vaikas labai šveplavo, buvo labai užsidaręs savyje, baikštus kaip kačiukas, o dabar vaikas labai noriai bendrauja, jis ateina ir pasipasakoja, ką veikė mokykloje, ką veikė kieme, kur važinėjo su dviračiu. Su motyvacija mokytis yra kiek sudėtinga, nes vaikai dažnai sako, kad nieko namų darbams nėra užduota. Ne viskas taip lengvai gaunasi, kaip norėtūsi.

3. Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)

Pradėsiu nuo to, kai mes einame valgyti visada apsprendžiame dienotvarkę visi kartu sustoję į ratą, kas nori gali kažko atsiprašyti ar padėkoti, sukalbame maldą ir tada einame valgyti. Švenčiamos visos šventės: Kalėdos, mes tada einame į Arkikatedrą, išklausome šventų mišių ir po to būtinai kartu pasikviečiam ir vaikų tėvelius, kad dalyvautų. Vaikai suruošia tėvams koncertą, pasirodymą, ar pašoka, ar padainuoja ir vaikai gauna dovanų iš Kalėdų senelio. Dar turime tokį ritualą, tai švęsti vaikų gimtadienius, paskutinį mėnesio ketvirtadienį sveikiname vaikus ir valgome picą. Kalbant apie Velykų šventimą, vaikai šeimose negauna pavyzdžio, kaip elgtis bažnyčioje, nes tėveliai tikrai jų neveda. Iš kunigų seminarijos ateina klierikai, kurie aiškina, kaip reikia elgtis bažnyčioje, kad reikia priimti Komuniją, kad reikia klausyti bažnyčioje. Dabar bus šventė mamų diena, jai vaikai irgi ruošiasi, mergaitės paruoš šokį ar padainuos. Mūsų tradicija yra dalyvauti Kauno dienoje ir Hanza dienos. Mes kartu su vaikais siūlome įsigyti vaikų rankomis padarytą prekę ir, kad kiek ne gaila paaukotų. Už praeitais metais ir praeitą vasarą važiuovome į stovyklą prie jūros, ketiname vykti ir šią vasarą, jei bus galimybė.

4. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė, aplinka)*

Vaikai Manau, kad mūsų patalpos yra labai geros, galbūt reikėtų remonto, bet palyginus, kiti dienos centrai turi vieną ar du kambarius vaikams, o mes turime per tris aukštus, turime atskirą valgyklą, turime dušus, kur gali vaikai išsimaudyti. Valgykla yra pirmame aukšte, visiškai atskirai. Turime vidinį kiemelį, kuriame vaikai gali žaisti krepšinį ir riedučiais važinėti. Kol vaikai būna lauke, vartai yra rakinami, kad vaikai neišbėgtų į gatvę bežaisdami. Yra dailės kabinetas, biblioteka, kartu ir kompiuterių klasė, mergaičių kambarys, didelė sporto salė, pamokų klasė ruošti namų darbus. Taigi čia sąlygos yra labai geros. Vaikai namuose neturi sąlygų išsimaudyti, todėl vaikai gali ateiti kiekvieną dieną ir nusimaudyti. Taip pat, vaikas gauna šampūną, dantų šepetėlį, rankšluostį, dušo želė. Jeigu vaiko rūbai yra nešvarūs ar suplyšę, mes apačioje turime tokį „stebuklingą“ sandėliuką, kur yra sukrauti paaukoti daiktai, galima surasti vaikams švairių rūbų, apatinius ar batus, kad kažkiek galėtume pagelbėti šeimai. Vaikai yra maitinami du kartus per dieną, tai yra pietūs ir pavakariai. Beje, du kartus per savaitę yra skyriams maisto banko maistas. Vaikai gauna maisto davinį, kuri gali parsinešti į namus, tai būna: pienas, kefyras, salotos, duona, pyragėlis, vaisiai. Žiemą buvo labai daug gavę paramos: bulvių, pomidorų, mandarinų, todėl kiek mes galime – išdaliname vaikams. Be to, mes pildome nuolatinius, tiems vaikams, kurių šeimose yra labai sunki finansinė padėtis ir iš vienos šeimos lanko trys vaikai vaikų dienos centrą.

5. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, sveika mityba)*

Vaikai gauna šviežią, šiltą maistą kiekvieną dieną. Virėja pas mus labai skaniai gamina, ji stengiasi pagaminti kaip mama namuose, ir mes pačios čia valgome. Vaikai labai daug sportuoja, nes prie Santakos mes gyvename, todėl po pamokų ruošos stengiamės išeiti į gamtą, žaisti futbolą, bėgioti. Jeigu prastesnis oras, vaikai išeina į kiemelį, berniukai žaidžia krepšinį, mergaitės važinėja riedučiais, su šokdynėmis šokinėja. Beje, ir pačiame centre vaikai labai daug laksto, nes patalpos yra didelės. Vyksta įvairios sporto rungtynės mūsų sporto salėje.

6. *Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?*

Kiekvienas vaikas gauna kokią nors užduotį ir turi padaryti. Pavyzdžiui, Mamos dienai, vaikai daro atvirukus kartu su mumis ir dailininke. Vaikams priemonės yra duodamos. Siekiame, kad vaikas savo rankomis išmoktų padaryti dovanėlę mamai savarankiškai. Kalbant apie pamokų ruošą, jeigu yra praktikantai, tai ne jie ruošia vaikams namų darbus, o skatina, kad patys darytų.

7. *Kokia emocinė/psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą?*

Prieš tai mes turėjome psichologę, kuri pradirbo čia apie 1,5 metų, dabar turime naują, jauną psichologę, kuri yra iškabinusi savo grafiką ir vaikai mato, kada gali pas ją ateiti. - *O ar jūs suteikiate vaikams emocinę pagalbą?* Jeigu iškyla kokios problemos, tada mes konsultuojame, kalbamės su vaiku, kaip jis turėtų tinkamai elgtis.

8. *Ką vaikai išmoksta, lankydami vaikų dienos centre? (Vaikų dienos centro nuopelnai)*

Galima pradėti nuo paprasčiausių darbų pasiskirstymo: indų plovimo, sumuštinį pasidaryti, grindų plovimo, sagą įsisiūti, taip skatiname vaikų darbinis įgūdžius. Mes stengiamės vaikus išmokinti tokių įgūdžių, kurių jiems prireiks gyvenime. Skatiname vaikus, kad vaikai padėtų virėjai virtuvėje, ypač mergaitės labai noriai padeda. Mergaitės pačios kepėsi pyragėlius, stalą paserviuoja.

9. *Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?*

Kaip ir visiems vaikams, manau, yra reikalingos ribos ir elgesio taisyklės. Kiekvienas vaikas atėjęs į vaikų dienos centrą pasirašo taisykles ir jų laikosi. Jeigu mes nesilaikysime taisyklių, tada nieko gero nebus, kiekvienas darys, ką nori. Nes visko būna, vienas kitą ir muša ir spardo, bet yra taisyklės, kurios tai draudžia ir jų turi laikytis, nes kitaip bus nuobaudos.

10. *Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę?*

Yra labai daug veiklų. Manau, kad vaikams yra svarbu aktyvus laisvalaikis, sportas. Praeitais metais iš užsienio buvo atvykęs užsienietis iš „I hope the footbaal“, tai berniukai labai žaidė ir jiems labai patiko. Po to dailė, pas mus ateina dailės mokytoja, kuri mokina vaikus įvairių darbėlių, moko piešti, velti iš vilnos, dažyti su keramikiniais dažais, karpyti drugelius. Vaikams, tai nieko nekainuoja, o vaikai, kurie nelanko vaikų dienos centro, už užsiėmimus sumoka dideles sumas.

Interviu nr. 4

1. *Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)*

Su vaikais darome pamokas, yra užimtumas, įvairios veiklos, išvykos, taip pat kartu su vaikais gaminame valgyti, tvarkome patalpas. Kai vaikai pas mus ateina, mes stengiamės su jais palaikyti asmeninį ryšį, kad vaikas nebūtų įsitempęs, nebijotų, kad jis jaustųsi priimtas, laukiamas. Tėvai pasirašo sutartį, kad jie nori, jog vaikas lankytų mūsų dienos centrą, kad jie yra atsakingi už tai, kad vaikas būtų dienos centre. Jeigu vaiko nėra, mes skambiname jo mokyklos auklėtojai ar pedagogams, arba tėvams. Turime visus kontaktus. Palaikome ryšį su šeimomis, neseniai šventėme Mamyčių dieną.

Manau, kad ryšio su tėvais reikėtų didesnio. Kartais tėvų būna toks nusistatymas, pasipriešinimas tam tikras, tačiau, kai pamato, kad mes nelinkime nieko blogo, o norime tik gero, suteikti pagalbą, tuomet atsiranda kontaktas. *Ar būna atvejų, kai tėvai ateina Jums padėti dienos centre?* Taip, vienas tėtis sukėlė dėžę vaikų batams pasidėti. Tas pats tėtis, taip pat, kartu važiuoja su savo vaiku į stovyklas, nes jo vaikas turi specialius poreikius. Tėvai patys klausia, ar gali kuo padėti. Būna išvykų, kurių metu kartu vyksta kelios vaikų mamos.

2. Ar stebite vaikų pokyčius, kuri laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?

Jeigu vaikas randa priėmimą ir yra skatinamas, yra emocinis ryšys, tuomet jis yra motyvuojamas mokytis. Padedame, kad vaikai išaugtų iš spragų, kad vaikas pasivytų savo bendraamžius mokykloje, moksluose. Vaikų mamos sako, kad pagerėjo vaikų mokymosi lygis ir pats elgesys. Mažiau nusiskundimų mokyklose, vaikas labiau susikaupęs.

3. Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)

Pirmiausia švenčiame kiekvieno vaiko gimtadienį, po to prieš ir po valgio giedame. Taip pat yra malda 10-15min., kai vaikai gali melstis už savo tėvus ir artimuosius. Jie susėda ant kilimo ir meldžiasi, o kas nenori – išeina už durų. Vaikai noriai meldžiasi. Pas mus būna berniukų dienos, kadangi mūsų kolektyvas moteriškas, berniukus vedasi pramogauti savanoriai vyrai, kurie čia savanoriauja jau ilgesnį laiką. Neseniai berniukai buvo boulinge. Taip pat, būna ir mergaičių diena, buvome Oazėje. Beje, važiuojame į ledo areną. Pramogų ir išvykų tikrai labai daug. Už pernai buvo net dvi stovyklos. Šiomet tikriausia keliausime prie jūros, yra vaikų, kurie jos nėra matę.

4. Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė, aplinka)

Visu pirma, manau, kad patalpos tinkamos, tačiau norėtusi daugiau stalų, pritaikytų vaikams mokytis, bet viskas remiasi į lėšas. Valstybė mato, kad dirbam gerą darbą, todėl šiuo metų lėšų netrūksta. Mažesniems vaikams yra pritaikyti stalai ir kėdės, kiekvienas turi savo atskirą stalą. Yra kilimas, ant kurio jie žaidžia po pamokų. Yra patalpos, kur vaikai gali žaisti, leisti pamokas, po to pamokų ruošos kabinetas, virtuvėlė, bei uždara žaidimų aikštelė. Maitiname vaikus vieną kartą į dieną, bet jei maisto lieka, jį vaikai suvalgo prieš išeinant namo ar nešasi į namus. Dėl higienos, mažesni vaikai yra mokomi valyti dantis, suteikiame jiems priemones. Kiekvienas vaikas turi savo rankšluostį, dėžutę, kurioje sudėti vaiko higienos reikmenys. Yra du dušai, vienas yra didesniems, o kitas mažesniems vaikams. *O ar pas Jus vyksta maisto bankai?* Dėl maisto banko, mes turime nelabai kokią patirtį, kelis sykius gavome nelabai šviežių produktų, todėl nusprendėme, kad mums užtenka mūsų lėšų maistui.

5. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, sveika mityba)*

Vyksta pamokėlės apie higieną, vaikai yra mokomi praustis. Kaip tik dabar yra gaminamas šviežias maistas vaikams, stengiamės, kad kuo daugiau daržovių valgytų. Mes pačios važiuojame ir perkame šviežią maistą. Maistą laikome šaldytuve. Vaikai labai mėgsta aktyvų laisvalaikį, sportą. Yra krepšinis, žiemą vaikai žaidžia stalo tenisą. Ateina pas vaikus Europos stalo teniso čempionė ir mokina vaikus žaisti, tiesa, dabar ji yra susilaužusi koją, todėl šiuo metu neateina.

6. *Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?*

Darėme darbelius iš molio, atvirukus kalėdinius ir velykinius. Darėme kalėdinius atvirukus ir juos pardavinėjome bažnyčioje. Kai pardavinėjome atvirukus prie mūsų priėjo geradaris ir tapo mūsų rėmėju. Kas nori iš didesnių vaikų, gali pinti iš siūlų apyrankeles ir mugės metu pardavinėti. Taip vaikai užsidirba savų pinigų. Per gimtadienius vieni kitiems darome atvirukus, dovanojame praktikantams, rėmėjams. Taip stengdamiesi vaikus ugdyti dėkingumo jausmą. Prieš išeinant iš mūsų dienos centro, vaikai susėda ratu, atsisveikina, rašo padėkas, piešia atvirukus, žodžiu padėkojame.

7. *Kokia emocinė/psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą?*

Pas mus psichologė yra samdoma, priklauso pagal finansus. Pasitariame su visomis darbuotojomis, kuriems vaikams reikia psichologinės pagalbos. Tačiau, pastebiu, kad psichologinės pagalbos labai reikia. Bandėme vaikus siųsti į kitas tarnybas, bet vaikai „nedaicina“ iki tų tarnybų. Šiuo metu yra psichoterapeuto pagalba, kuris dirba kitoje įstaigoje. Tėvai patys nesugeba nuvesti vaikų, todėl mes pačios juos turime vesti. Pas mus ateina psichologė, kuri per Mamyčių dieną užsiėmė su mamomis, vedė viktoriną. Tame matome didelę naudą. Psichologės klausėme, kuo mes galime padėti vaikui. Vaikai daugiausiai yra sužeisti emociškai, tuomet jis nepajėgia gerai mokytis, visi jo poreikiai eina į šalį. Negauna iš tėvų meilės, šilumos, todėl mes stengiamės suteikti šiltą žodį, priėmimą, apkabinimą. Tada vaikas po truputį „atsistoja ant kojų“, pamato, kad jį įvertina, jis pradeda geriau mokytis, labiau stengiasi. Vaikų labai žema savivertė, mes stengiamės pagirti, paskatinti vaiką, kad jo savivertė pakiltų. Galbūt vaikui nesiseka matematika, tačiau sekasi gražiai piešti.

8. *Ką vaikai išmoksta, lankydami vaikų dienos centrą? (Vaikų dienos centro nuopelnai)*

Vaikai mokosi tvarkytis, nes namie vaikai to nemokomi. Sudarome grafiką, kad kiekvienas vaikas žinotų, kada jam tvarkytis. Yra paskirstomi darbai, kas dulkes valo, kas grindis plauna. Lavinami gyvenimiški įgūdžiai. Pas mus ilgai vienas berniukas lankėsi, labai norėdavo padėti valgyti daryti. Mes jam leisdavome, šis berniukas pasibaigė mokslus ir dabar jo specialybė yra virtuvės šefas. Kita

mergaitė įstojo į Kauno kolegiją, o kita mergaitė mokosi Kauno „Saulės“ gimnazijoje ir į VDU nori stoti. Reikia jų savivertę kelti. Berniukai pas mus prastai skaito ir sunkiai taria žodžius, manau, tokie sutrikimai yra tada, kada su juo nėra bendraujama šeimoje. Buvo svarstymas tarp mano kolegių ar mes turime teisę vaikus liesti, tačiau jiems to reikia. Vaikai turi turėti tokį sveiką prisirišimą prie suaugusio žmogaus. Viena mergaitė netgi mane vadina mama, nors turi savo mamą. Vaikams visada reikia to emocinio ryšio, nes jo labai trūksta.

9. Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?

Mūsų veikla yra orientuota pagerinti vaikų vystymąsi, ištaisyti mokslo, emocines spragas, psichologines problemas. Mokome, kad vaikas gerbtų ir save, ir kitus vaikus. Pavyzdžiui, jeigu vaikai keikiasi, pas mus yra taisyklė, kad negalima, visi vaikai tai žino, tada vaikas atsiprašo, susigėsta. Reikia reaguoti į vaiko poelgius, jei nereaguosi, tuomet jis elgsis, kaip nori. Vaikai nemoka elgesio taisyklių, sakykim kokiam koncerte, ar filme, tuomet mes jų mokome įgūdžių. Mes padedame vaikams išmolti gyventi ir augti. Labai svarbu, kad būtų kontaktas su šeima. Bendradarbiaujame su mokykla, dalinamės informacija, kokias spragas reikėtų pagerinti vaikui.

10. Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę?

Vaikams labiausiai reikia priėmimo, supratimo. Kiekvienas vaikas turi, tą gerą gyslelę, talentą, reikia vaiką nukreipti ta linkme, kuri jam patinka.. Bendravimo, tvarkymosi, asmeninis kontaktas su vaiku, darbas grupėje, darbas su šeima yra labai svarbu.

Interviu nr. 5

1. Kokius socialinius ryšius palaikote su vaikais, kurie lanko vaikų dienos centrą? (kontaktavimas su šeimos nariais ar/ir mokykla)

Kai vaikas ateina į mūsų vaikų dienos centrą, tuomet mes einame į jo šeimą tikrinti jo buitinių sąlygų arba jei tėvai persikrausto į kitą vietą, tada taip pat einame. O paprastai mes į šeimas neiname, patys tėvai ateina, arba vaikai papasakoja situaciją. Darome tėvų ir vaikų renginius arba su psichologe vedame paskaitėles. Tėvus prisipratiname per bendrus renginius, tie bendri renginiai yra labai gerai. Mamos labai nori dalyvauti, jos pamato, kad čia niekas joms negrasins, jog joms nieko neatsitiks. Tačiau tai yra sunku, tai yra daug metų darbo. Į Mamų dienos renginį iš 15 mamų važiavo dvylika, nes iš likusių trijų dvi dirbo, o viena sirgo, manau jei būtų galėję, būtų visos važiavę. Manau, jog tai yra didelis pasiekimas. Su mokykla, taip pat, palaikome ryšius, su socialine pedagoge dažnai einu pasikalbėti dėl vyresnių vaikų, o dėl mažiukų eina kita darbuotoja. Yra ryšys, bet jis nėra intensyvus. Yra „Tamo“ dienynai, tai mes galime pasižiūrėti, kaip vaikai mokosi. Tačiau, jei vaikų tėvai visiškai neleidžia į vaikų dienos centrą, tuomet mes susitariame su socialine pedagoge ir su vaiko teisėmis, kad

kartu siektume bendro tikslo. Beje, palaikome ryšius su Vaiko teisėmis, su Pastoge, su Socialinių paslaugų centro socialinėmis darbuotojomis. Taip pat, gaminu du kartus per savaitę valgyti su vaikais, po to grupes vedu vyresniems vaikams, maždaug 13 metų ir didelėms mergaitėms bei jų šeimoms. Kartu su vaikais ruošiamė pamokas, užsiimame vaikų laisvalaikiu.

2. *Ar stebite vaikų pokyčius, kurį laiką praleidus vaikų dienos centre? Ar pagerėjo pažangumas, motyvacija mokytis?*

Stebime, pas mus yra toks įvertinimo lapas vaikų. Kažkiek praėjus laiko, perskaitai tą lapą ir matai, kad niekas nebetinka, nes labai pasikeitęs vaikas. Dėl mokymosi labai greitai pasimato pokyčiai. Mes kiekvieną mėnesį darom susirinkimus ir kalbame apie vaikų pokyčius. Labiausiai pasimato, kai vaiko teisės prašo parašyti raštą dėl peržiūros atvejo, tada viskas tame rašte matosi, kaip vaikas lanko, koks yra jo elgesys. Dėl pažangumo mokslui pačios mamos pasako, arba mokytoja vaiką pagiria.

3. *Kaip organizuojamas vaikų laisvalaikis/pramogos? (Dienos centro ritualai)*

Kadangi pas mus yra religinė organizacija, pas mus yra malda prieš valgį ir po valgio, po to yra maldos už tėvelius. Po to švenčiame gimtadienius, Kalėdų šventimas, Kūčios, Mamyčių diena, Dienos centro gimtadienis, kuris būna didelis su rėmėjais, svečiais, kunigais. Dar nuo pernai turime naują tradiciją, tai berniukų ir mergaičių dienos. Padarėm tokią tradiciją, nes pas mus savanoriauja labai daug studentų, tarp jų ir vaikinai, kurie gali daugiau dėmesio skirti berniukams. Pas mus visada būna stovykla. Taip pat keliaujame prie jūros, tačiau tai priklauso nuo finansų. Jeigu tėvai nori, mes vaikus galime paruošti pirmai Komunijai ar krikštui, bet tai pas mus nėra privaloma.

4. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaiko ekonominė kokybė? (maitinimas, higiena, patalpų būklė, aplinka)*

Pasakyčiau, kad pas mus sąlygos yra gana geros. Bet klasės vaikams yra per mažos. Čia net nebuvo planuota, jog bus vaikų dienos centras, buvo planuota tik viena pagrindinė patalpa. Niekas nemanė, kad mes taip išsiplėsime ir bus tokia didelė paklausa. Dar viena klasė buvo planuota vaikams, įrengėme klasę be rozečių, kad vaikams nebūtų jokio pavojaus. Sienų spalva galėtų būti kitokios spalvos. Ko labai trūksta, tai didesnių patalpų, nes renginių metu mes visi netelpame, tuomet einame į Vienuolyną, nes ten yra labai didelė salė. Pas mus vaikai yra maitinami vieną kartą per dieną, vaikai gauna pietus. Tačiau jeigu maisto lieka, vaikai visuomet gali valgyti prieš išeinant namo ar parsinešti į namus, žinant kokios sąlygos yra namie.

5. *Kaip vaikų dienos centre yra gerinama vaikų fizinė sveikata? (Sportas, sveika mityba)*

Dėl maisto gaminimo turime problemą, kad mes neturime teisės gaminti iš žalių produktų: žuvies, kiaušinių, mėsos, nes mūsų virtuvė yra nepritaikyta, joje turi būti atskiri metaliniai stalai, tačiau pas

mus jų nėra, pagal higienos reikalavimus. Būna ateina studentės ir nori kepti pyragą su vaikais, tačiau jis turi būti kepamas be kiaušinių, nes jeigu tą dieną kas nors ateis patikrinti ir ras nusižengimą... Todėl mes naudojame pusgaminius, tai nėra labai sveika: jau kepta višta, dešrelės, spagečiai, „gatavi“ maltiniai, lietiniai. Tačiau mes pripratinome vaikus valgyti sriubas, tai yra labai teigiamas dalykas. Ateina tėvai ir sako, kad jie neįsivaizduoja, kaip mes priverčiame vaikus sriubą valgyti, nes pagal tėvus vaikai namie nelabai valgo. Vaikai patys gamina, daro šaltibarščius. Darome vaikams salotas, nes vaikai nėra pratę jų valgyti, galbūt namie ir nėra galimybių jų nusipirkti. Vaikas žiūri į aisbergo salotas ir klausia, kas čia yra. Mažiukus vaikus pratiname valytis dantis, nes namie jie neturi šio įgūdžio. Pas mus buvo atvykę savanoriai iš Ispanijos, jų buvo iniciatyva, kad po pietų vaikai išsivalytų dantis. O dideli vaikai labai nenori valytis dantų. Taip pat pratiname rankas plauti prieš valgį. Kas kažkiek laiko tikriname vaikų galvas, nes būna, kad vaikai užsikrečia utelėmis. Pas mus yra tokia programa mažiesiems „Augu sveikas“, vaikai turi maudyti kas savaitę, jiems yra žymima, kas maudosi, o kas ne. Vaikai neturi įgūdžių maudyti. Vaikai atėję iš tokių barakų, kur nėra sąlygų maudyti. Šešių metų vaikas pas mus nemokėjo dušu naudotis, nes namie nėra šilto vandens, šildo vandenį į puodą ir jame vaikas prausiasi. O vyresniems dušas yra atskirai, tačiau jie eina maudyti, kada patys nori. Taip pat mes turime krepšinį, kurį išsivežame į kiemą ir žaidžiame, taip pat, stalo tenisą. Pas mus ateidavo teniso čempionė, mokino vaikus žaisti tenisą, rengdavo varžybas, bet dabar nebeateina, nes yra susilaužusi koją. Vaikams yra visos galimybės, tačiau jie tingi. Vasarą būna kiek aktyviau, penktadieniais turime sportinių estafečių. Dar vasarą būna dieninės stovyklos.

6. *Kaip vaikų dienos centre siekiama skatinti vaikų saviraišką?*

Pas mus atėjus savanoriams, leidžiama daryti, ką jie nori, teikti savo pasiūlymus. Tada vaikai turi didelį pasirinkimą ir daro, kas jiems labiau patinka. Yra iš dailės gimnazijos savanorės merginos, kurios veda darbelius. Tai yra galimybė vaikams atrasti savo talentą. Buvo pas mus studentė, kuri darė diplominį darbą su Ebru dailės terapija, piešimas ant vandens. Buvo labai didelis efektas vaikams. Pas mus būna, kad vyksta teatras prieš kažkokią šventę. Didesni vaikai gali daryti atvirutes, pinti apyrankes ir jas pardavinėti, ruošti mugei. Trūksta žmonių, kurie būtų susiję su muzika, grojimu.

7. *Kokia emocinė/psichologinė pagalba yra suteikiama vaikui, kuris lanko vaikų dienos centrą?*

Pernai visus metus pas mus dirbo psichologė ir individualiai, ir grupėse, daugiau su mažiukais. Šiuo metu vaikai lanko psichoterapiją. Psichologė pastoviai pas mus nebūna, tai reikalui esant mes ją pasikviečiame. Taip pat, yra psichologės grupiniai užsiėmimai tėvams. Per mamyčių dieną psichologė užsiėmė su mamomis, nes nusprendėme, kad tai bus tinkama proga. Nes jeigu tėvams konkrečiai pasakai, kad ateitų pas psichologę, tai jie neina. Emocinius jausmus, savaime aišku, mes pačios suteikiame, tą šilumą, meilę, priėmimą.

8. *Ką vaikai išmoksta, lankydamiesi vaikų dienos centre? (Vaikų dienos centro nuopelnai)*

Mažiukai vaikai išmoksta sveikintis, rankas plauti, išmoksta tvarkos laikytis. Pas mane dabar yra naujas vaikas, kurio neįmanoma prie stalo išlaikyti. Išmoksta vaikai atsiklausti, kad negali lakstyti, kur nori, ar galima į lauką. Vaikai išmoksta ribų, taisyklių. Tik atėję vaikai išmoksta dirbti grupėje. Yra vaikų pas mus, kurie įstojo į gimnaziją, viena mergaitė yra įstojusi į dailės akademiją. Viena mergaitė įstojo į socialinį darbą Kolpingo kolegijoje, o berniukas į maisto pramonę, sėkmingai dirba restorane. Yra vyresnių vaikų, kurie vaikus augina, negeria. Viena dienos centro mergaitė, kuri augina du savo vaikus ir savo dvi seseris, nes iš tėvų yra atimtos teisės, jai pačiai yra virš 20 metų. Labai didelis pasiekimas, kad vaikai į gatvę neišeina, keli dirba užsienyje ar profesinėje mokykloje.

9. *Kaip manote, kaip būtų galima pagerinti vaikų, lankančių dienos centrą, elgesį?*

Ko labiausiai vaikams reikia, tai meilės, priėmimo. Elgesys gerėja, jeigu vaikas jaučiasi priimtas. Mano taktika yra tokia, kad nesvarbu, koks vaikas yra, mes jį privalome priimti tokį, koks jis yra. Jeigu ir nepasikeistų, manau, į meilę investuoti visada yra gerai. Būna atvejų, kad vaikai vaidina, jog jie nepasikeitė, bet prieš kitus nenori to parodyti. Aš apeliuoju į tą gerą vaiko širdies pusę, kuri gali nepasirodyti išorėje. Vienas atvejis man labai įstrigo į širdį, kai viena mergina, kuri prieš daug metų lankė vaikų dienos centrą, o dabar gyvena Italijoje, ji „feisbuke“ po vaikų dienos centro nuotrauka parašė tokią prakalbą, kaip jai šis dienos centras padėjo, nors ji buvo tokia agresyvi. Taip, kaip vaikas elgiasi, tai nereiškia, kad jis tikrai toks yra. Vaikai supranta, kaip jiems buvo gerai dienos centre, tada, kai jie suauga. Manau jei mylėsi vaiką, jis pats pasikeis, jo versti keistis nereikia.

10. *Kurios vaikų dienos centro veiklos labiausiai pagerina vaikų gyvenimo kokybę?*

Labai svarbu saugi aplinka, kad vaikas jaustųsi gerai, galėtų išsikalbėti. Aišku, maitinimas, nes dauguma mūsų vaikų namie neturi ką valgyti. Taip pat ir maudymasis vaikų dienos centre, nes kiti vaikai namie tokios galimybės neturi. Daugiausiai svarbu yra vaiko priėmimas, kad jis čia gali būti savimi, kad jaustųsi mylimas, tam labai padeda šventės, per gimtadienius vaikas pasijaučia išskirtinis, gauna dovanas, jam skirtą tortą. Vaikas turi jaustis priimtas ir, kad jis yra ypatingas. Taip pat, mūsų ryšys su tėvais, vaikų išmokimas dirbti grupėje.